

Analýza pracovních sešitů pro předškoláky

Magdaléna Zacharová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Magdaléna Zacharová**
Osobní číslo: **H16229**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza pracovních sešitů pro předškoláky**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se nabídky pracovních sešitů pro děti předškolního věku.

Zpracování teoretických východisek zaměřených na využití didaktických prostředků v mateřských školách.

Stanovení výzkumného problému, výzkumných cílů a výzkumných otázek.

Realizace výzkumu prostřednictvím obsahové analýzy dokumentů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, jejich shrnutí a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Belz, H., & Siegrist, M. (2015). Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry (Vyd. 3). Praha: Portál.

Kutálková, D. (2014). Jak připravit dítě do 1. třídy (3., aktualiz. vyd). Praha: Grada.

Neaum, S. (2016). Child development for early years students and practitioners (3rd edition). Los Angeles: SAGE / Learning Matters.

Průcha, J. (1998). Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky. Brno: Paido.

Vágnerová, M. (2012). Vývojová psychologie: dětství a dospívání (Vyd. 2., rozš. a přeprac). Praha: Karolinum.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.**
Ústav školní pedagogiky
Datum zadání bakalářské práce: **10. října 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 10. října 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....
14.12.2018

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má výzkumný charakter. Cílem práce bylo analyzovat a následně porovnat vybrané pracovní sešity pro předškoláky. Teoretická část je zaměřena na sumarizování teoretických poznatků o pracovních sešitech a listech. V praktické části jsou prezentovány výsledky kvalitativně orientovaného výzkumu. Data výzkumu byla získána na základě obsahové analýzy deseti pracovních sešitů a následném jejich porovnání. Na základě této analýzy lze říci, že pracovní sešity jsou děleny a členěny různým způsobem, ale v závěru se od sebe moc neliší. V poslední části výzkumu byl vytvořen hodnotící manuál pro posouzení pracovních sešitů a listů a na základě tohoto manuálu byla zjištěna didaktická vybavenost těchto pracovních sešitů a listů.

Klíčová slova:

Pracovní sešit, pracovní list, didaktický prostředek.

ABSTRACT

The bachelor thesis has a research character. The aim of this thesis was to analyze and then compare selected workbooks for preschoolers. The theoretical part is focused on summarizing theoretical knowledge about workbooks and worksheets. The empirical part presents results of qualitatively oriented research. The research data was obtained based on content analysis of ten workbooks and comparing them. On the basis of this analysis can it be said that workbooks are divided in different ways but in the end they are not that different. In the last part of the research an evaluation manual was created for assessment of workbooks and worksheets and on the basis of this manual a didactic equipment of workbooks and worksheet was found.

Keywords:

Workbooks, Worksheet, Didactic Means.

Tímto bych ráda poděkovala paní doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD. za drahocenné rady, odborné vedení a trpělivost, kterou se mnou měla. Také za ochotu, poznámky a připomínky k mé bakalářské práci. Dále také děkuji vstřícné paní učitelce z mateřské školy za zapůjčení pracovních sešitů k mému výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 TEORIE PRACOVNÍHO SEŠITU	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU PRACOVNÍ SEŠIT	12
1.2 FUNKCE PRACOVNÍHO SEŠITU.....	13
1.3 TVORBA PRACOVNÍHO SEŠITU	16
2 PRACOVNÍ SEŠIT JAKO DIDAKTICKÝ PROSTŘEDEK.....	19
2.1 VYMEZENÍ POJMU.....	19
2.2 ČLENĚNÍ DIDAKTICKÝCH PROSTŘEDKŮ	20
2.3 FUNKCE DIDAKTICKÝCH PROSTŘEDKŮ	22
3 PŘIPRAVENOST DÍTĚTE NA PRÁCI S PRACOVNÍMI SEŠITY A LISTY	25
3.1 PRACOVNÍ NÁVYKY PŘI KRESLENÍ A PSANÍ.....	25
3.1.1 Výběr psacích potřeb.....	26
3.1.2 Držení těla a sezení	27
3.1.3 Úchop psacího náčiní	27
3.1.4 Postavení ruky při psaní	28
3.1.5 Uvolnění ruky při psaní a tlak na podložku	29
3.2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST	29
3.2.1 Školní zralost.....	30
3.2.2 Školní připravenost	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 ANALÝZA PRACOVNÍCH SEŠITŮ A LISTŮ PRO PŘEDŠKOLÁKY NA ROZVOJ GRAFOMOTORIKY	35
4.1 OBSAHOVÁ ANALÝZA PRACOVNÍCH SEŠITŮ A LISTŮ.....	35
4.1.1 Nakladatelství Blug	37
4.1.2 Nakladatelství Taktik	41
4.1.3 Nakladatelství Nomiland.....	46
4.1.4 Nakladatelství Aksjomat	50
4.1.5 Nakladatelství Svojtka&Co.....	54
4.2 POSUZOVÁNÍ PRACOVNÍCH SEŠITŮ A LISTŮ	58
4.2.1 Nakladatelství Blug	61
4.2.2 Nakladatelství Taktik	63
4.2.3 Nakladatelství Nomiland.....	65
4.2.4 Nakladatelství Aksjomat	68
4.2.5 Nakladatelství Svojtka&Co.....	70
4.3 SHRNUÍ VÝZKUMU.....	73
4.4 LIMITY VÝZKUMU	76
ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	81
SEZNAM TABULEK.....	82

SEZNAM PŘÍLOH.....	83
---------------------------	-----------

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma *Analýza pracovních sešitů pro předškoláky*. Toto téma jsem si zvolila proto, že jsem chtěla zjistit, jaké pracovní sešity a listy jsou na trhu, jaké nakladatelství se zabývá vydáváním pracovních sešitů pro předškoláky, a také jsem tyto pracovní sešity chtěla porovnat. Chtěla jsem zjistit, v čem jsou sešity jiné a v čem si jsou naopak podobné nebo dokonce stejné.

Na českém trhu je k dostání velké množství pracovních sešitů pro předškoláky, je ale těžké vybrat ten správný a ten, který bude učitelce nebo dětem nejvíce vyhovovat. Na základě tohoto jsem si vybrala pět různých nakladatelství a z každého nakladatelství dva pracovní sešity. Tyto sešity jsem následně analyzovala, srovnala a podrobila didaktické vybavenosti. Byla bych ráda, kdyby tato moje práce alespoň trochu usnadnila práci učitelům a učitelkám mateřských škol při vybírání pracovních sešitů pro předškoláky.

V teoretické části mé závěrečné práce se snažím objasnit klíčové pojmy, které mi v práci vyvstaly. Pokouším se sumarizovat teoretické poznatky o pracovních sešitech a listech v mateřských školách určených pro předškoláky. Teoretická část je tedy zaměřena na pracovní sešit a na to, jak děti na práci s pracovními sešity připravit.

V praktické části se věnuji cílům mé bakalářské práce. Prvním cílem je analyzovat vybrané pracovní sešity a listy pro děti předškolního věku. V analýze je popsán vzhled pracovního sešitu, jeho obsah, grafika, a jelikož jsou všechny vybrané pracovní sešity zaměřeny na rozvoj grafomotoriky, tak analyzuji i tuto oblast. Jako poslední popsany bod je nabídka dalších materiálů pro děti z určitých nakladatelství. Dalším cílem je porovnat tyto vybrané pracovní sešity a posledním cílem je vypracovat hodnotící manuál pro posouzení pracovních sešitů a listů. V této poslední části jsem se zaměřila na didaktickou vybavenost a na základě odborníků jsem sestavila hodnotící manuál, který mi pomohl i s porovnáním pracovních sešitů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORIE PRACOVNÍHO SEŠITU

Ve své bakalářské práci se zabývám analýzou pracovních sešitů, tudíž považuji za důležité tento pojem objasnit a to hned na prvním místě. Dá se počítat s tím, že se každý z nás s nějakým pracovním sešitem již setkal. Nejsem si ale jistá, zdali bychom všichni dokázali vysvětlit, co to ten pracovní sešit vlastně je. Právě o to se pokusím v následujících kapitolách.

1.1 Vymezení pojmu pracovní sešit

Kdybychom to chtěli hodně zjednodušit, dalo by se říct, že pracovní sešit je souborem pracovních listů spojených nějakými výukovými tématy. Bohužel to tak jednoduché není.

Čapek (2015) uvedl, že pracovní sešit je chronologicky řazený soubor materiálů, které slouží k procvičení různých úkolů. Dále uvádí, že se jedná o sešit, který je na půl cestě mezi pracovními sešity a učebnicemi. Avšak rozdíl mezi pracovními sešity a učebnicemi je v tom, že pracovní sešit je položen na interakci se žákem.

Pracovní sešit obsahuje úkoly a cvičení k procvičování učiva. Je tedy určen k zapisování poznámek a řešení úkolů, tudíž by měl obsahovat dostatečný prostor pro splnění zadaných úkolů. Do pracovních sešitů patří také kresby, zvláště do pracovního sešitu pro předškoláky, kteří ještě neumí číst, takže text je pro ně docela zbytečný. Tyto kresby pomáhají dětem lépe pochopit to, co se právě učí nebo poznat to, s čím se ještě neměli možnost setkat v reálném životě a mají o tom zatím jenom určitou představu.

V pedagogickém slovníku se můžeme dočíst, že pracovní sešit je charakterizován jako „*druh cvičebnice obsahující převážně úkoly a cvičení pro samostatnou práci žáků*“ (Průcha, Walterová & Mareš, 2009, s. 214).

Americká profesorka Cindy Wyels (2011) uvádí, že pracovní sešity nebo pracovní listy jsou efektivními nástroji k povzbuzování studentů, aby zapojili své mozky. Tvrdí také, že díky pracovním sešitům se děti učí lépe i mimo školu. Je tedy zřejmé, že práce s pracovními sešity pomáhá dětem jak v mateřské škole, tak poté v osobním životě.

Pracovní sešity patří mezi didaktické prostředky, které slouží především k procvičení zadaných úkolů, ať už se jedná o grafomotoriku nebo jen o listování a „čtení“ v nich.

Didaktické prostředky se dále dělí na materiální a nemateriální. Mezi materiální didaktické prostředky patří učební pomůcky, do kterých spadají pracovní sešity, dále jsou to technické prostředky nebo organizační a reprografická technika. Dále sem zařazujeme také prostory a jejich vybavení a v neposlední řadě také vybavení učitele a žáka.

Kalhous a Obst (2002) uvádějí, že do nemateriálních prostředků patří všechno nemateriálního typu. Mají tím na mysli vyučovací metody, organizační formy nebo vyučovací zásady.

Využíváním pracovních sešitů při práci s dětmi je jistě velmi výhodné. Pracovní sešity patří mezi podpůrné didaktické prostředky, které zefektivňují výuku a tím napomáhají ke snadnějšímu dožení výchovně vzdělávacích cílů a k efektivnímu rozvoji dítěte.

1.2 Funkce pracovního sešitu

Pracovní sešity mohou jistě plnit několik různých funkcí. Ať už se jedná o procvičení si učiva nebo jeho doplnění. Dále si děti mohou spojit to, co si osvojí pomocí pracovních sešitů s reálným životem. Určitě důležitou funkcí je zpětná vazba. Díky pracovním sešitům může učitelka zjistit, v čem má dítě problémy a na tu oblast se zaměřit. Bez tohoto by učitelka třeba ani nevěděla a dítěti by mohla jenom uškodit. Jak uvedli Maňák a Knecht (2007) mezi další funkce pracovního sešitu patří také funkce rozvíjející učební strategie.

Pracovní sešity jsou nedílnou součástí učebnic a jsou si v mnohém podobné. Avšak pokud bychom chtěli hledat literaturu zaměřenou na funkce pracovního sešitu, tak bychom toho moc nenašli. Ve většině případů jsou popsány jenom učebnice nebo učební pomůcky, do kterých spadají pracovní sešity. Jelikož není dostatek literatury zaměřené přímo na pracovní sešity nebo jejich funkce, uvádím zde funkce učebnic. Tyto funkce jsou v mnohém společné s pracovními sešity.

Funkce učebnice mají trochu jiný význam pro děti a trochu jiný pro učitele. Pro děti je práce s učebnicí nápomocná tím, že jde „o pramen, z něhož se žáci učí, tj. osvojují si nejen poznatky, ale i jiné složky vzdělávání (dovednosti, hodnoty, normy, postoje aj.).“ Naopak učitelé s ní „plánují obsah učiva, ale i přímou prezentaci tohoto obsahu ve výuce, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj.“ (Průcha, 1998, s. 19).

V odborné literatuře můžeme najít hodně různých klasifikací funkcí učebnic. Avšak nejpodrobnější klasifikaci vypracoval na základě funkčně strukturální analýzy D. D. Zujev. Ten uvádí následující funkce:

- **Informační funkce:** funkce spočítá v tom, že učebnice vymezuje obsah vzdělávání v určité oblasti.
- **Transformační funkce:** učebnice poskytuje odborné informace z různých oblastí a předává tyto informace žákům.
- **Systematizační funkce:** učivo nebo úkoly obsažené v učebnici jsou členěny do určitého systému a vymezují také posloupnost jednotlivých částí.
- **Zpevňovací a kontrolní funkce:** učebnice umožňuje žákům si osvojit určité poznatky a dovednosti, procvičit si je a následně zkontrolovat jejich osvojení.
- **Sebevzdělávací funkce:** učebnice poskytuje žákům podněty k samostatné práci a vytváří v nich motivaci k dalšímu učení a poznávání.
- **Integrační funkce:** učebnice také poskytuje základ pro chápání a integrování informací, které žáci získávají z různých jiných zdrojů.
- **Koordinační funkce:** tato funkce zajišťuje koordinaci při využívání dalších didaktických prostředků, které na ni navazují.
- **Rozvojově výchovné funkce:** funkce učebnic přispívá k vytváření rysů, které jsou potřebné k vytvoření harmonicky rozvinuté osobnosti.

(D. D. Zujev in Průcha, 1998).

Autoři Čadílek a Loveček (2005) rozdělili funkce učebnic podobným způsobem. Informační funkci mají autoři společnou jako D. D. Zujev, přidali a doplnili však nějaké další funkce. Jsou to funkce:

- **Motivační a stimulační funkce** má za úkol motivovat žáky k učení, vzbuzovat zájem o učivo a donutit je přemýšlet nad tímto učivem.
- **Funkce logického uspořádání učiva** napomáhá žákům spojit si nové poznatky a vědomosti s učivem osvojeným z dřívějšíka a pomáhá uspořádat učivo do logických struktur.
- **Funkce spojení školy s praxí** pomáhá žákům spojit vědomosti s praktickými dovednostmi.

- **Komunikační funkce** se zaměřuje na jazykovou stránku učebnice. Text v učebnicích je základním didaktickým článkem, který zprostředkovává komunikaci mezi *žákem* (příjemcem informace, komunikantem) a *autorem textu* (komunikátorem).
- **Regulační funkce** umožňuje žákům osvojit si poznatky ve správné logické posloupnosti a didaktické souvislosti.
- **Aplikační funkce** má za úkol spojit teorii s praxí a vytvořit návaznost mezi těmito dvěma procesy.
- **Kontrolní a usměrňovací funkce** je založena na využívání zpětné vazby pomocí kontrolních otázek a úloh v učebnici, které pomáhají zjistit, do jaké míry si žák učivo osvojil, jak ho pochopil

Americká profesorka Cindy Wyels (2011) se zaměřila také na výhody využívání pracovních sešitů. V první řadě používání pracovních sešitů dává dětem možnost většího výhledu. Děti se často setkávají s novými věcmi právě skrze pracovní sešity. Využívání také pomůže vyplnit mezeru mezi sledovaným a skutečně dělaným. Může dětem poskytnout nové informace nebo pomoci sumarizovat již získané poznatky. Povzbuzuje děti, aby rozvíjeli své myšlenkové operace. V neposlední řadě výhoda práce s pracovními sešity je tak, že připraví děti na práci s učebnicemi.

Německý autor Röken uvádí, že využíváním pracovních sešitů si děti mohou lépe procvičit oblasti, ve kterých měli problémy. Pracovní sešity jsou seskládány zábavným způsobem, který je pro děti atraktivní. Využívání pracovních sešitů nepřináší benefice jenom dětem, ale také učitelům, kteří podle toho mohou zjistit, v čem mělo dítě problémy a na to se dále zaměřit (Röken, 2015).

Funkce, která je podle mého názoru nejdůležitější, je funkce zpětné vazby. Pracovní sešity poskytují zpětnou vazbu, která je důležitá pro kontrolu, zda a do jaké míry žák splnil stanovený cíl a osvojení učiva. Učitel na základě kvality a kvantity splněných úloh kontroluje a hodnotí splnění stanovených cílů a podle toho může s žákem dále pracovat, více se věnovat částem, které dítěti nešly, a měl v nich problém. Pracovní sešity tedy poskytují podklady pro hodnocení, které jsou důležité pro dítě i pro učitele, protože se od něho odvíjí další postupy vzdělávání a práci s právě tímto dítětem.

1.3 Tvorba pracovního sešitu

Při tvoření pracovních sešitů je potřebné brát ohled na několik aspektů a také vycházet z cílů, kterých se má prostřednictvím právě těchto pracovních sešitů docílit. Je nutné mít na paměti funkce, které by se měli plnit a dodržovat. Pro správnou tvorbu pracovních sešitů nám slouží zásady, které respektují didaktické zásady, zásady tvorby úloh, zásady pro jazykové a grafické zpracování. Tyto zásady patří mezi jeden z důležitých faktorů ovlivňujících úspěšnost výchovně vzdělávacího procesu.

Autoři Kalhous a Obst (2002) uvádějí následující didaktické zásady, kterých by se mělo při tvorbě pracovních sešitů dodržovat:

- zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka
- zásada vědeckosti
- zásada individuálního přístupu
- zásada spojení teorie s praxí
- zásada uvědomělosti a aktivity
- zásada názornosti
- zásada soustavnosti
- zásada přiměřenosti
- zásada emocionálnosti
- zásada trvalosti
- zásada zpětné vazby

Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka vybízí učitele, aby během své výuky rozvíjeli všechny oblasti osobnosti žáka. Stejným způsobem by měl učitel rozvíjet všechny oblasti osobnosti dítěte.

Zásada vědeckosti pojednává o tom, že svět kolem nás se neustále mění a vyvíjí. Stále se setkáváme s novými věcmi, proto je důležité, aby i pracovní sešity byly aktualizovány a doplňovány o nové trendy.

Zásada individuálního přístupu dává důraz na to, aby učitel dbal na individuální potřebu každého dítěte. Musí mít vždy na paměti, že každé dítě je jiné a potřebuje jinou podporu nebo pomoc. Učitel by měl vědět, co které dítě v jeho třídě nejvíce potřebuje a

na základě toho by měl s dítětem pracovat a dávat mu takové materiály, které jsou pro něho nejdůležitější a nejlépe mu pomůžou v rozvoji.

Zásada spojení teorie s praxí spojuje to, co se dítě naučí v mateřské škole s praktickým využitím.

Zásada uvědomělosti a aktivity slouží k motivování dětí k aktivitě. Jde o zájem dítěte o danou problematiku. Pokud dítě rozumí tomu, co si osvojuje, potom ho to zajímá a lépe si to zapamatuje.

Zásada názornosti vychází z toho, že děti často potřebují názornou ukázkou. Často se stává, že se v pracovních sešitech setkají poprvé s určitou věcí. Proto je důležité, aby tyto věci byly v pracovním sešitech názorně ukázány, aby si to děti mohli lépe představit.

Zásada soustavnosti spočívá v promyšleném, systematickém a cílevědomém řazení toho, co chtějí autoři do pracovního sešitu dát.

Zásada přiměřenosti se snaží zohlednit věk dítěte, jeho zdravotní stav, pohybové možnosti, schopnosti a dovednosti.

Zásada emocionálnosti poukazuje na to, že se dítěti lépe pracuje v pozitivní atmosféře, proto by v pracovním sešitu neměli být ani agresivní obrázky a zároveň by se učitel měl snažit o vytvoření příjemné atmosféry.

Zásada trvalosti spočívá v upevňování a uchovávání toho, co si dítě osvojilo v delším časovém intervale, tudíž i opakování již naučeného.

Zásada zpětné vazby, která je bez pochyby velmi důležitá. Pomáhá žákovi zjistit, jak a do jaké míry si osvojil nové učivo. Zormanová (2014) uvádí, že právě díky zpětné vazbě může učitel naplánovat další obsah výuky a to, jak s dítětem dále pracovat.

Je také jisté, že na tvorbě pracovních sešitů se nemůže podílet jenom jeden člověk, ale jedná se o odborně namáhavý proces. Na základě tohoto by se na tvorbě mělo podílet několik odborníků z různých profesí. Těmi odborníky jsou:

- a. **autoři**, kteří pracovní sešit vymyslí a vyprodukují
- b. **odborní lektoři**, jejichž posuzování musí být přiloženo ke schvalovacímu řízení pracovního sešitu
- c. **redaktoři** a nakladatelství, kteří pracovní sešit vydají
- d. **grafici** doplní pracovní sešity o obrázkové komponenty a celkový polygrafický design

- e. **pracovníci odborných institucí** doporučují na základě lektorských posudků schválení pracovních sešitů
- f. **pracovníci MŠMT** udělují pracovním sešitům schvalovací doložku

(Průcha, 1998)

Tvorba pracovního sešitu je jistě velmi složitý a často zdlouhavý proces. Musí se dbát ohled na hodně různých aspektů. Autoři musí vědět, pro jakou věkovou skupinu je pracovní sešit určen, na co bude pracovní sešit zaměřen a musí mít také nějaké vědomosti o již zmíněných didaktických zásadách. Bez těchto vědomostí by se mohl stát pracovní sešit úplně zbytečný nebo dokonce škodný pro vývoj dítěte.

2 PRACOVNÍ SEŠIT JAKO DIDAKTICKÝ PROSTŘEDEK

Jak je již z předchozích kapitol patrné, pracovní sešity patří do didaktických prostředků. Tyto didaktické prostředky ve své podstatě zvyšují efektivitu učení. V dnešní době snad každý učitel nějaký didaktický prostředek ve své výuce používá a pracuje s ním. Didaktické prostředky navíc pomáhají dětem lépe si představit nebo osvojit nové věci nebo poznatky. V dnešní moderní době přicházejí i nové didaktické prostředky, které mají za úkol učení a osvojování zjednodušit a zefektivnit. V této kapitole zmiňuji několik základních informací, které se týkají právě didaktických prostředků a jejich funkcí.

2.1 Vymezení pojmu

V pedagogice se můžeme setkat s velkým množstvím autorů, kteří didaktické prostředky uvádějí. I když je těchto autorů hodně, tak se v podstatě ve většině případů shodují.

Maňák (1995) uvádí, že prostředky jsou předměty a jevy, které slouží k dosažení určitých stanovených cílů. V pedagogice máme didaktické prostředky, které vedou ke splnění východně vzdělávacích cílů. Tyto prostředky lze rozdělit na materiální, které se vážou ke konkrétním předmětům nebo jevům. Tudíž materiální didaktické prostředky jsou takové prostředky, které mají materiální povahu. Nebo také na nemateriální prostředky, do kterých patří znalosti, metody a organizační formy. Všechny tyto prostředky slouží k didaktickým účelům.

Didaktický prostředek, v kombinaci s působením učitele na žáky, stimuluje a motivuje k učení, také umožňuje komunikaci a kontroluje učební činnost žáků. Díky didaktickým prostředkům je možné dojít k úspěšnému plnění stanovených cílů.

Dle Kalhouse a Obsta jsou prostředky všechno, co napomáhá učitelům a žákovi k dosažení cílů. Do takovýchto prostředků patří metoda výuky, vyučovací forma, didaktická zásada, ale také školní tabule, učebnice, učební prostory nebo výpočetní technika (Kalhous & Obst, 2009).

Didaktické prostředky pomáhají učitelům k názornější ukázce toho, to chtějí dětem předat. Mohou nám pomoci při různých experimentech, k zjednodušení nebo názorné ukázce.

Kdykoliv budeme chtít používat nějaké didaktické prostředky, měli bychom mít na paměti, že je velmi důležité vědět, proč zrovna s těmito prostředky bychom měli pracovat. Měli bychom mít na paměti, že by se měli využívat účelně a práce s nimi musí mít vždy nějakou pointu, nějaký účel. V jiném případě se může stát, že používáním didaktických prostředků vývoji dítěte jenom ublížíme.

2.2 Členění didaktických prostředků

Didaktické prostředky se nejčastěji dělí na materiální a nemateriální. Materiální prostředky jsou ty, které mají nějakou formu. Těmito prostředky pak mohou být učební pomůcky, do kterých patří i pracovní sešity, dále je to různá technika nebo vybavení školy. Do nemateriálních prostředků zase řadíme vyučovací metody, organizační formy nebo didaktické zásady.

Autor Janiš dělí didaktické prostředky také na materiální a nemateriální a to následujícím způsobem: „V nejširším slova smyslu jsou didaktickými prostředky chápány všechny prostředky materiální (např. reálné předměty, jevy, názorné pomůcky, tabule aj.) a nemateriální (např. metody, organizační formy výuky aj.) povahy, které přispívají k celkové efektivitě vyučovacího procesu“ (Janiš, 2006, s. 10).

Následující schéma didaktických prostředků nám ukazuje rozdělení na materiální a nemateriální a také to, co do které skupiny spadá. Pracovní sešity řadíme do učebních pomůcek.

Schéma didaktických prostředků (Dostál, 2008).

Jelikož předmětem mojí bakalářské práce jsou pracovní sešity a listy, které patří právě do materiální didaktických prostředků, zaměřím dále právě na materiální prostředky. Ty, jak již bylo řečeno, jsou všechny materiální předměty, které zefektivňují nebo usnadňují výuku a zároveň slouží k dosažení výukových cílů.

Autoři Kalhous a Obst rozdělili materiální didaktické prostředky následovně:

- I. Učební pomůcky:
  1. Originální předměty a reálné skutečnosti - přírodniny, výtvary, výrobky, jevy a děje
  2. Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností - modely, obrazy, fotografie, zvukové záznamy
  3. Textové pomůcky - učebnice, pracovní materiály (pracovní sešity, tabulky, atlasy), doplňková a pomocná literatura
  4. Pořady a programy prezentované didaktickou technikou - pořady a programy
  5. Speciální pomůcky - žákovské experimentální soustavy, pomůcky pro tělesnou výchovu
- II. Technické výukové prostředky
- III. Organizační a reprografická technika
- IV. Výukové prostory a jejich vybavení
- V. Vybavení učitele a žáka

(Kalhous & Obst, 2009)

Pracovní sešity tedy patří do skupiny textových pomůcek. Tyto textové pomůcky následně spadají do větší skupiny a tou skupinou jsou učební pomůcky.

Cipro v knize Šimoníka charakterizoval učební pomůcky jako prostředky, které:

- přibližují to, co je daleké
- zvětšují to, co je nepatrné
- zmenšují to, co je příliš veliké
- zpomalují to, co je příliš rychlé
- zrychlují to, co je pomalé
- odhalují to, co je skryté
- konkretizují to, co je abstraktní

- zpřítomňují to, co je minulé
- fixují to, co je prchavé
- zpřehledňují to, co je složité

(Cipro, in Šimoník, 2005, s. 128)

Je jisté, že didaktické prostředky, ať už jsou to materiální nebo nemateriální, zefektivňují učení a osvojování si nových informací a vědomostí. Jen je vždy potřeba mít na paměti to, za jakým účelem tyto prostředky používáme a čeho s nimi chceme docílit.

2.3 Funkce didaktických prostředků

Při využívání didaktických prostředků je důležité dbát ohled na pedagogicko-psychologický aspekt a také na tvořivou práci učitele. O tom, jaké mají didaktické prostředky funkce, se můžeme dočíst v knihách od různých autorů, já si však vybrala ty od autora Petláka (2004). Tento autor rozdělil funkce didaktických prostředků následujícím způsobem:

1. **Motivační** - didaktické prostředky jsou motivační proto, že vzbuzují zájem poznávání něčeho nového. Často přináší něco netradičního a jiného.
2. **Informační** - didaktické prostředky mají na jednu stranu podávat informace dětem o různých nových věcech, souvislostech nebo pomáhají objasnit podstatu. Na druhé straně informují o zpětné vazbě, o tom, jak dítě zvládlo zadaný úkol.
3. **Formativní** - práce s různými netradičními didaktickými prostředky přispívá k rozvoji tvořivosti, myšlenkových operací nebo pomáhá k formování poznávacích procesů.
4. **Instrumentální** - didaktické prostředky jsou pro dítě takovým určitým nástrojem, který mu pomáhá získat různé vědomosti nebo návyky, které jsou potřebné pro další rozvoj.
5. **Procvičovací** - speciálně při práci s pracovními sešity dochází k procvičování ať už grafomotoriky nebo jiných dovedností, které je potřeba zafixovat. Tím docílíme procvičováním a opakováním.
6. **Systematická** - tato funkce spočívá v přispění k vytváření nebo zařazení vědomostí do určitého systému.
7. **Názorná** - pro dítě je důležité, aby vidělo názornou ukázkou toho, co si osvojuje nebo co má udělat. K právě tomuto slouží tato funkce.

8. **Zdroj a nositel informací** - pomocí didaktických prostředků, nebo přímo pracovních sešitů, si děti osvojují nové poznatky nebo nové informace.
9. **Racionální a ekonomická** - funkce spočívá v zlehčování a urychlování procesu osvojování si.
10. **Ulehčuje přechod od teorie k praxi** - dětem se nejlépe pracuje, když si novou látku mohou vyzkoušet, mohou manipulovat s věcmi nebo experimentovat. Proto je důležitá názorná ukázka.
11. **Podporuje samostudium** - na základě pozorování nebo zkoušení je dítě schopné využít nově získané dovednosti nebo poznatky také mimo mateřskou školu.

Při zacházení s didaktickými prostředky je nejdůležitější jejich správné využívání a uvědomování si jejich významu. Na to by měl učitel vždy pamatovat.

Didaktické prostředky hrají u dítěte předškolního věku poměrně velkou roli, protože pomocí právě těchto prostředků, v našem případě pracovních sešitů, dokážou lépe vnímat objekty, které upoutají jejich pozornost. Obecně platí, že se nejlépe naučíme to, co si sami vyzkoušíme. I na základě pobavení se na určité téma si toho hodně zapamatujeme. Je ale stále důležité, aby se propojovaly všechny smysly, ne jenom určité.

V následujícím schématu můžeme vidět propojení všech smyslů, které nám v učení a osvojování si mohou pomoci.

(Šmelová & Prášilová, 2018)

Ze schématu je zřejmé, že si náš mozek zapamatuje nejvíce to, co jedinec učí druhé (90%) nebo to, co si sám prožije (80%). 40% zapamatovaného obsahuje to, co jedinec prodiskutuje, 20% co slyší a vidí, 15% co jenom vidí a pouhých 10%, pouze toho, co slyší.

Je tedy důležité, aby se při práci s dětmi pamatovalo na to, že si nejlépe osvojí takové věci, které se pokusí naučit někoho jiného, protože nejprve to musí sami pochopit, aby to mohli vysvětlit nebo pokusit se naučit jiné dítě. Dále je také důležité to, co si dítě samo vyzkouší nebo prožije. Většinou všeobecně máme všichni problém si zapamatovat jenom to, co jsme slyšeli. Pokud tedy chceme děti něco naučit, je důležité pamatovat na to, aby si to děti mohli nejlépe sami vyzkoušet. Právě tento vlastní prožitek jim pomůže si nové poznatky zapamatovat.

3 PŘIPRAVENOST DÍTĚTE NA PRÁCI S PRACOVNÍMI SEŠITY A LISTY

Tak, jako na každou práci, tak i na práci s pracovními sešity by se dítě mělo připravit. Mělo by se uklidnit, procvičit si ruce a připravit se na chvíli sedění u stolečku. Jak ale jistě víme, občas se stane, že se dítěti zrovna nechce pracovat, něco ho trápí a od toho se poté odvíjí jeho práce. Pokud je dítě rozrušené může se stát, že i když je jeho práce vždycky precizní, ale momentálně je rozrušené, tak ta práce nedopadne moc dobře. Proto je potřeba si všimnout několika aspektů a dítě vždy na práci patřičně připravit.

Kreslení má velký význam pro pozdější osvojování dovednosti psaní. Právě kreslení je počátečním stádiem pro psaní. Vždyť úroveň jemné motoriky, vizuomotoriky a grafomotoriky je jedním ze zásadních kritérií při posuzování školní zralosti a připravenosti. Dětská kresba je jedna z nejužasnějších věcí, které děti mohou dělat. Je zábavné pozorovat, jak dítě poprvé vezme do ruky tužku a zkouší, co tužka umí, co s ní zvládne. Nejprve ji drží pěstí a jen tak čmárá a sleduje, jak tužka zanechává stopu na papíře. Postupem času jsou tyto čmáranice dokonalejší. Stávají se z nich obrazce, které něco připomínají. Přes hlavonožce a paňáka ke kresbě a následnému psaní. Toto všechno je ale zdlouhavý proces. S dětmi je potřeba cvičit, nechat je volně malovat a postupem času přejít z kresby na psaní.

K tomu je však potřeba dbát na jisté náležitosti. Vnímání vývoje dítěte, připravit mu podnětné prostředí pro práci s tužkou a papírem, podněcovat ho ke správnému držení tužky a ke správné poloze těla. Pokud na toto všechno nebudeme při nácvičku psaní a kreslení dbát, může to mít vážnější následky v budoucím životě.

3.1 Pracovní návyky při kreslení a psaní

To, jak se dítě v mateřské škole naučí u kreslení, následně psaní, sedět, držet tělo a tužku nebo pracovat s uvolněnou rukou, ovlivní do značné míry jeho pozdější výkony při psaní na základní škole a v jeho životě. To, jak dítě právě při kreslení sedí, ovlivňuje jeho držení těla. Na toto držení těla má vliv také vhodná židle a postavení stolu. Také záleží na psacím náčiní.

Sledované návyky při kreslení:

- Výběr psacích potřeb

- Držení těla, sezení
- Úchop psacího náčiní
- Postavení ruky při psaní
- Uvolnění ruky při psaní a tlak na podložku

(Bednářová & Šmardová, 2011)

Od začátku práce s tužkou je potřeba dbát na správné sezení a držení tužky. Protože jakmile se vytvoří špatné návyky, tak mohou negativně ovlivnit jak motivaci k činnosti, tak výkon. Je tedy důležité od začátku dbát na správné návyky, než později ty chybné odstraňovat nebo je se snažit opravit.

3.1.1 Výběr psacích potřeb

Vždy je důležité dbát na správné psaní potřeby. Nesprávnost může vést k špatnému návyku psaní. Při výběru potřeb musíme také dbát na účel použití. Při kreslení je vhodné používat měkčí tužky a pastelky. Ty totiž dobře vedou stopu a dítě na ně nemusí moc tlačit. Když je tužka moc tvrdá, dítě na ni musí vyvíjet větší tlak a to poté vede k nesprávnému uvolnění ruky a často i k úchopu tužky.

„Volba psacího náčiní ovlivňuje celkový grafický výkon. Tvar psacího náčiní má vliv na jeho správné držení, kvalita materiálu tuhy se podílí na tlaku na podložku“ (Bednářová & Šmardová, 2011, s. 48).

Je také důležité vybírat tvar tužky, který podporuje správné držení psacího náčiní. Pro předškoláky je nejvhodnější trojhranná tužka, kterou děti chytanou třemi prsty. Tento úchop si mohou nacvičit pomocí špetkového úchopu. Zcela nevhodné je používat tužky čtyřhranné, které znemožňují tento špetkový úchop a často nutí děti držet tužku všemi prsty nebo dokonce celou dlaní. Při kreslení jsou nevhodné fixy, jelikož ve většině případů jsou kruhového tvaru. Dále křídly, které jsou zase čtyřhranné. Podobně na tom jsou i křídly, které svým tvarem znemožňují již zmíněný špetkový úchop.

Také používání moc krátkých tužek nebo pastelek může způsobit nesprávné návyky při držení tužky, zvláště pokud se tužka dotýká prostoru mezi ukazovákem a palcem.

3.1.2 Držení těla a sezení

To, jak dítě při psaní nebo kreslení sedí, patří také mezi základní pracovní návyky. Vždyť to, jak dítě sedí, se odráží v jeho kresbě a působí na jeho psychickou i fyzickou pohodu.

K vizuální představě nám může pomoci následující náčrt správného sezení při psaní, který můžeme najít v knize Bednářové a Šmardové (2011).

Obrázek 1: Poloha vsedě - správné sezení při psaní

Stůl, u kterého dítě pracuje, by měl být přizpůsoben jeho výšce. Při sezení by měla být chodidla zcela opřena o podlahu, neměla by se houpat ve vzduchu. Kolena svírají úhel 90°. V samém úhlu má dítě mít i lokty. Tělo by mělo být mírně nakloněno dopředu, ale prsa se nesmí dotýkat stolu. Obě ramena jsou ve stejné výšce a hlava je mírně skloněna v prodloužení páteře. Oči by dítě nemělo mít moc blízko papíru, ale ani moc daleko. Podle Bednářové a Šmardové (2011) je doporučeno mít oči asi 25 - 30 cm od plochy papíru. Na stole by dítě mělo mít dostatečný prostor pro lokty, aby je nemuselo mít moc blízko u děla a tím by špatně drželo tužku.

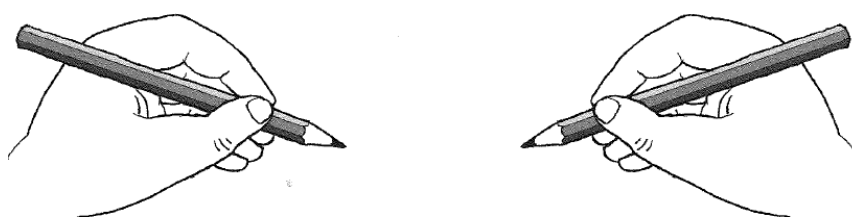
Při dodržování všech těchto podmínek podpoříme u dětí správné návyky, dobrý tělesný vývoj a můžeme předejít ortopedickým vadám, které mohou vzniknout.

3.1.3 Úchop psacího náčiní

Další, co patří do správných pracovních návyků při psaní a kreslení, je úchop psacího náčiní. Každý z nás si jistě pamatuje z mateřské školy, možná později ze základní, tzv. špetkový úchop. Tento úchop spočívá v použití pouze tří prstů, a to palce, ukazováku a

prostředníku. Jde o úchop, kdy „tužka leží na posledním článku prostředníku, seshora ji přidržuje bříško palce a ukazováku“ (Bednářová & Šmardová, 2010, s. 50). Ruka a prsty jsou však povoleny a nesvírají tužku křečovitě. Právě tento špetkový úchop umožňuje nejlepší koordinaci jemných svalů na ruce i na prstech, které jsou potřebné při psaní.

To, jak dítě drží správně tužku, je úplně stejné jak u praváků, tak u leváků. Dítě vždy používá tři prsty, které se o sebe vzájemně opírají. Na obrázku však máme obyčejnou tužku, pro děti předškolního věku je doporučena již zmíněná trojhranná tužka.

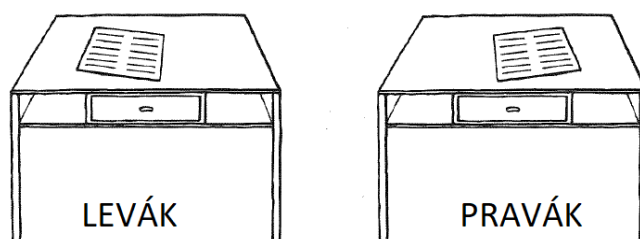
Obrázek 2: Držení tužky levákem a pravákem

Pokud dítě drží tužku špatným způsobem, dochází často k unavení svalů a ztráty velkého množství energie. Pokud je ruka unavená, může dojít k neplynulosti pohybů a psaní či kreslení bude nepohledné. V pozdějším věku se můžeme potkat také s nesprávným psaním písmen.

3.1.4 Postavení ruky při psaní

Při psaní musí také dbát na to, jak máme postavenou ruku. Tužka, přesněji řečeno její horní konec, by měl směřovat do oblasti mezi ramenem a loktem. V takovéto poloze je ruka uvolněná a nadměrně se nenamáhá.

Když dítě píše, měl by mít papír mírně nakloněn. Pokud dítě píše pravou rukou, měl by být nakloněn nahoru pravý horní roh. Pokud ale píše levou rukou, nakloněný je levý horní roh. (Bednářová & Šmardová, 2011). Druhou rukou by si dítě mělo papír přidržovat.

Obrázek 3: Správné naklonění papíru u leváků a praváků

Jak by měla být ruka na papíře položena, můžeme s dětmi nacvičit ve vzduchu. Jde především o to, aby celá ruka byla uvolněná. S dětmi můžeme nacvičit uvolněnou ruku například mícháním nebo kreslením velkých kruhů, ať už na papír, ve vzduchu nebo třeba na tabuli.

3.1.5 Uvolnění ruky při psaní a tlak na podložku

Při psaní by dítě mělo mít uvolněnou ruku a nevyvíjet velký tlak na podložku. Jestliže dítě vyvíjí tento tlak, tak se jeho ruka dříve unaví a dítě může ztratit chuť k psaní nebo kreslení, protože ho ruka bolí. Když dítě příliš tlačí na podložku, vznikají vytlačené čáry a může se i stát, že se dítě „proryje“ až na další stranu.

„Uvolnění ruky ovlivňuje celková koordinace pohybů, zapojení jednotlivých kloubů a svalových skupin do grafické činnosti: od pohybu vycházejícího z ramenního kloubu až po koordinaci jemných pohybů“ (Bednářová & Šmardová, 2011, s. 55).

Každým grafomotorickým cvičením, ať už se jedná o kreslení nebo o nácvik psaní, by mělo předcházet cvičení na procvičení a uvolnění rukou. S dětmi můžeme dělat různé aktivity, například si procvičit ruce pomocí malování velkých kruhů ve vzduchu nebo otevíráním a zavíráním dlaně v pěst. Dále si ruce můžeme uvolnit kreslením sousedovi na záda nebo spojováním střídavě všech prstů s palcem. Existuje mnoho různých způsobů, jak ruce procvičit, stačí, aby učitelka byla trochu kreativní.

3.2 Školní zralost a připravenost

Určitě na co dalšího je potřebné se zaměřit při práci s pracovními sešity a listy je to, jak je dítě zralé a připravené. Mám tím na mysli to, jak je dítě zralé a připravené na školní docházku. Je důležité vědět, zdali je dítě dostatečně zralé na školní zátěže. Jestli vydrží alespoň 10 minut sedět u stolečku a kreslit nebo později psát. V mateřské škole bychom na toto měli děti připravovat a následně posoudit, zdali jsme „úkol“ splnili a děti nebudou mít

velké problémy na základní škole. Také je potřebné brát ohled na to, že každé dítě je jiné a má individuální potřeby. To, že jedno dítě zvládá držet tužku správně a vydrží sedět a poslouchat v 5 letech, neznamená, že to samé zvládne i 6. leté dítě.

Co to vlastně ta školní zralost a připravenost je? To se pokusím osvětlit na následujících řádcích.

3.2.1 Školní zralost

Různí autoři formulují definici trochu odlišným způsobem. Například Průcha (2016) uvádí, že školní zralost je dána především parametry biologického vývoje (somatickým a kognitivním stavem). Jedná se o stav centrální nervové soustavy, které je u dítěte kolem 6. roku života velmi individuální. Tak, jak již bylo zmíněno, je tedy potřeba ke každému dítěti přistupovat odlišným způsobem a dobře ho znát. Protože nesprávnými cvičeními mu můžeme jenom ublížit.

Autorky Bednářová a Šmardová, které se zaměřují na školní zralost, uvádí, že školní zralost je „*dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu; nebo alespoň bez větších obtíží*“ (Bednářová & Šmardová, 2010, s. 2).

Tyto autorky tedy rozdělili vývoj školní zralosti na fyzickou, mentální a emocionálně sociální. Do fyzické školní zralosti můžeme zařadit například to, zdali děti zvládají pohybové aktivity. Do mentální zralosti patří vnímání, paměť, představivost nebo pozornost a myšlení. V poslední řadě do emocionálně sociální zralosti patří to, jak je dítě samostatné, jak se projevuje ve skupině nebo také to, jak je odolné vůči neúspěchu.

Další autorky, které rozdělily školní zralost, jsou Jucovičová a Žáčková. Ty ji rozdělili na fyzickou, neboli tělesnou, psychickou, neboli duševní, a na sociální zralost. Tyto tři druhy zralostí nyní rozebereme.

Na prvním místě je fyzická zralost. Tu by měl posoudit lékař nebo jiný vyškolený odborník. Lékař posuzuje to, jestli dítě odpovídá růstem a fyzickými dispozicemi nárokům na věk šestiletého dítěte. Lékař posuzuje, zda v šesti letech má dítě výšku 120 cm a váhu asi 20 kg. Velmi malé, slabé a drobné děti mohou být ve škole více unavené, protože školní práce přináší psychickou i fyzickou zátěž. Toto měření se však musí brát jen velmi orientačně, protože každé dítě je jiné a na fyzický vývoj dítěte mají vliv i rodové dispozice nebo stravovací návyky rodiny. Nemůžeme předpokládat, že výškově menší

rodiče budou mít vysoké děti. Dříve lékaři měřili také tzv. filipínskou míru, avšak toto měření je v dnešní době považováno za zastaralé. Úkolem dítěte bylo chytnout se pravou rukou přes hlavu levého ucha. Lékaři se dále dívají, jestli se dětem již začaly vyměňovat dětské zoubky. Tohle je ale opět jen orientační. V neposlední řadě lékař posuzuje to, zda bývá dítě často nemocné. Jelikož děti, které trpí nějakými nemocemi nebo jsou častěji doma, mohou mít problém s doháněním výuky a se začleňováním se do kolektivu dětí.

To, jak dítě myslím, jak je mentálně nebo rozumově vyspělé, se posuzuje v psychické (duševní) zralosti. Ve věku nástupu do školy dítě přechází od konkrétního pojmenování k obecnějšímu. Například už ví, že pes, kočka a želva patří do jedné skupiny a to do skupiny zvířat. Dítě přemýšlí o věcech. Je schopné říci, co mají věci společné a v čem se liší. Chápe začátek a konec, menší a větší, první a poslední. Zrakové vnímání by mělo být na takové úrovni, aby dítě zvládlo poskládat jednoduché puzzle nebo skládačku. Poznat levou a pravou ruku nebo znát barvy. Dítě by mělo být také schopné udržovat alespoň 5, lépe však 10, minut pozornost na jednu činnost. Také slovní zásoba by měla být rozvinutá a dítě by mělo být schopné při komunikaci používat adekvátní slova.

V neposlední řadě by se měl brát ohled na sociální zralost, která je také velmi důležitou složkou školní zralosti. Ve věku přechodu z mateřské školy do školy základní by dítě mělo být schopné trávit nějaký čas bez rodiny. Znat své jméno, kolik má let a kde bydlí. Zvládnout se obléci bez větší pomoci nebo se obout a používat záchod (Jucovičová & Žáčková, 2014).

Aby bylo dítě schopné se efektivně vzdělávat na základní škole, musí splňovat řadu požadavků. V první řadě musí být dostatečně fyzicky zdatné a odolné, aby bylo schopné vydržet zátěž 4 hodin každý den v základní škole. Musí mít také dostatečnou trpělivost, aby bylo schopné počkat, když se učitelka věnuje jiným dětem. V neposlední řadě by mělo disponovat odolností vůči nezdaru, když se mu něco nepodaří (Mertin, 2016).

Když se tedy pokusíme shrnout výše zmíněné autory, můžeme říci, že školní zralost je výsledkem biologického vývoje centrální nervové soustavy. Do tohoto vývoje patří tělesná způsobilost, psychická a emočně-sociální. Od úrovně těchto způsobilostí se následně odvíjí aktivita a úspěšnost v základním vzdělávání.

3.2.2 Školní připravenost

Když mluvíme o školní připravenosti, jedná se o určité úrovni vědomostí, dovedností a návyků, které by mělo zvládnout každé dítě před tím, než vstoupí o základní školy. Školní připravenost však není ovlivněna vývojem nervové soustavy, jak je tomu o školní zralosti. Školní připravenost je ovlivněna výchovou a sociálním prostředím.

Autorky Bednářová a Šmardová, které se zaměřují na téma školní zralosti, definovaly také školní připravenost. Uvedly, že školní připravenost „zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností“ (Bednářová & Šmardová, 2010, s. 2).

O školní připravenosti můžeme hovořit jako o souhrnu kompetencí, které by dítě mělo ovládat před tím, že půjde do základní školy. Rozvíjet všechny kompetence je důležité, avšak Průcha (2016) zdůraznil, že nejdůležitější je sociální kompetence. Dítě by se mělo naučit rozlišovat různé sociální role a respektovat běžné normy chování. Tyto kompetence se nejlépe rozvíjí na základě působení rodičů a mateřské školy.

Na webových stránkách Ministerstva školství můžeme najít soupis dovedností, které by mělo zvládnout každé dítě před vstupem do základního vzdělávání. Jedná je to tzv. *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku*. Jde o orientační vodítko, které má pomoci učitelům mateřských škol a rodičům dětí k bezproblémovému vstupu do základního vzdělávání. Podle tohoto desatera by každé dítě mělo:

1. Být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, dokázat ovládat své tělo, ovládat sebeobsahu
2. Být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování
3. Ovládat jazykové a komunikativní dovednosti
4. Zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku a pravolevou orientaci
5. Rozlišit zrakové a sluchové vjemy
6. Zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a to elementární matematické pojmy
7. Být schopné záměrně si zapamatovat a vědomě se učit
8. Být přiměřeně sociálně samostatné, schopné spolupráce ve skupině
9. Vnímat kulturní podněty a projevat svoji tvořivost
10. Mít přehled o svém okolí a o praktickém životě v jeho okolí

Jestliže se tedy pokusíme shrnout co to vlastně školní zralost a připravenost je, dozvíme se, že je to určitá úroveň vývoje dítěte. Pokud se jedná o školní zralost, tak jde o úroveň biologického zrání organismu, tedy toho, jak dítě vypadá a jak zvládá fyzickou námahu. Na druhé straně školní připravenost je značně ovlivněna výchovou, učením a působením sociálního prostředí, ve kterém se dítě nachází.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA PRACOVNÍCH SEŠITŮ A LISTŮ PRO PŘEDŠKOLÁKY NA ROZVOJ GRAFOMOTORIKY

V dnešní době nejsou pracovní sešity pro předškoláky tak populární. Většina mateřských škol ani nemá dostatečné prostředky proto, aby měli zvláště pro každé dítě pracovní sešit. Hodně mateřských škol buď s pracovními sešity vůbec nepracuje, nebo má jenom učitelka jeden pracovní sešit a z toho kopíruje pro děti stránky, z čehož vznikají pracovní listy.

Přesto se na českém trhu vyskytují nějaké pracovní sešity. Některé jsou vhodnější pro děti předškolního věku, jiné jsou méně vhodné. Proto jsem se ve svém výzkumu zaměřila právě na tuto oblast. Vybrala jsem si 5 různých nakladatelství a z každého nakladatelství 2 pracovní sešity, které jsem nejprve analyzovala, co se obsahu týče, poté jsem pomocí posuzovacího manuálu posoudila jejich didaktickou vybavenost a nakonec jsem tyto pracovní sešity porovnála mezi sebou.

Výběr nakladatelství byl záměrný a jedná se o tyto nakladatelství:

- BLUG
- TAKTIK
- NOMILAND
- AKSJOMAT
- SVOJTKA&CO.

4.1 Obsahová analýza pracovních sešitů a listů

Jak už bylo zmíněno, pracovní sešity jsem nejprve analyzovala. Při analýze jsem se zaměřila na oblasti uvedené níže.

- **Vazba pracovního sešitu** - formát, vzhled
Posuzování, zda vazba pracovního sešitu je pevná nebo vázaná, lesklá nebo matná, v přebalu nebo bez přebalu a jestli působí esteticky a atraktivně pro děti.
- **Obsah pracovního sešitu** - návaznost, logické uspořádání, počet stran
V této kategorii sleduju to, jak je pracovní sešit řazen, jestli má nějakou souvislou návaznost nebo logické uspořádání. Zdali jsou cvičení poskládané od jednodušších k těžším nebo zdali mají jiný systém uspořádání.
- **Grafika** - kdo obrázky ilustroval, funkční nebo ilustrační

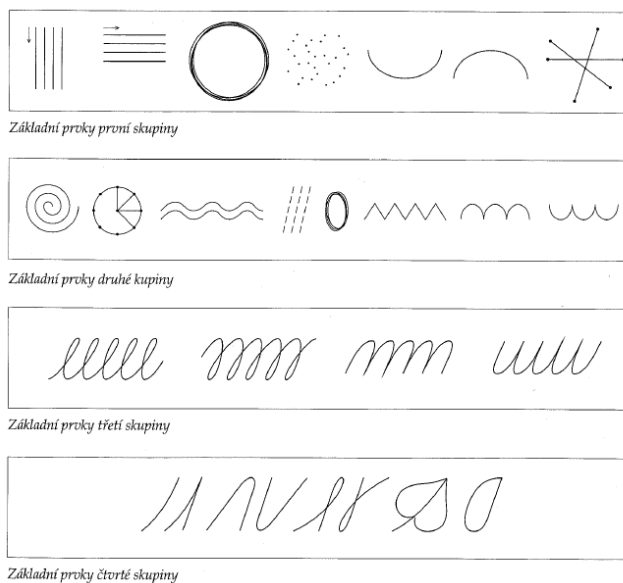
Důležitost obrázku v pracovním sešitu spočívá převážně v tom, že pracovní sešit je určen pro děti předškolního věku a tyto děti ještě neumí číst. Pomocí těchto obrázků lépe poznávají svět kolem sebe, lépe si mohou představit, jak které věci vypadají. Také si myslím, že pokud jsou obrázky černobílé, tak dávají dětem možnost si je vymalovat a tím znovu procvičit jemnou motoriku.

- **Grafomotorika**

Poslední analyzovanou kategorií je grafomotorika, jelikož jsou všechny vybrané pracovní sešity zaměřeny na grafomotoriku.

V této oblasti jsem se inspirovala autorkami Bednářovou a Šmardovou. Tyto dvě autorky dali dohromady skupiny prvků, které by se děti měli učit a jsou seřazeny tak, jak by se je děti měli učit. V pracovních sešitech jsem tedy hodnotila to, zdali se pracovní sešity těmito prvky řídí.

Zde uvádím přehled grafomotorických prvků.

Obrázek 4: Přehled grafomotorických prvků (Bednářová & Šmardová, 2015, s. 74)

- **Doplňující publikace a pomůcky pro děti v mateřské škole**

Tuto kategorii jsem do svého hodnocení zařadila z důvodu toho, že si myslím, že je podstatné vědět, jestli nakladatelství nabízí další pomůcky nebo publikace pro děti předškolního věku nebo jestli je to jejich prvotina a dětskými pomůckami se nezabývají.

4.1.1 Nakladatelství Blug

Nakladatelství BLUG vzniklo v roce 1992 a sídlí v Praze. Zaměřuje se na vydávání pedagogicky zaměřených publikací, cizojazyčnou nebo českou beletrii a knihy pro děti a mládež. Vlastníkem tohoto nakladatelství je Petr Blumentritt.

Jako první pracovní sešit z tohoto nakladatelství, jsem si vybrala pracovní sešit **Než půjdu do školy, budu si kreslit, poznávat, psát a hrát**. Tento pracovní sešit je určen pro děti předškolního věku. Najdeme v něm uvolňovací cviky pro nácvik tahů, které dítě potřebuje pro zvládnutí psaní. Děti se zde také naučí psát čísla od 1 do 12 a písmenka, což podle mého názoru do mateřské školy nepatří. Dítě se seznámí s jednotlivými dny v týdnu, měsíci v roce a ročními období.

I když tento pracovní sešit má v názvu „*Než půjdu do školy*“, tak se více hodí na základní školu než pro předškolní vzdělávání. Celkově mě tento pracovní sešit zklamal, protože se svým obsahem nehodí pro děti do mateřské školy.

Autor pracovního sešitu je Jaroslav Tajovský, který se zaměřuje na děti mladšího věku. Napsal také knihy *Hádanky pro děti*, *Na přípravu do školy* nebo *Učíme se abecedu, poznáváme písmena*.

Vazba: formát pracovního sešitu je A4 (209 x 297 mm, 180 g). Vazba je pevná bez přebalu, lesklá. Pracovní sešit je napsán čitelně a přiměřeně velkými písmeny. Na první pohled vypadá sympaticky.

Obsah publikace: pracovní sešit je členěn na 4 větší kapitoly a má celkem 40 stran. V **první** kapitole se zaměříme na nácvik grafomotoriky (nácvik pohybu ruky, vodorovné čáry, oblouky, spirály nebo vlnovky). **Druhá** část je zaměřena na celý rok (kalendářní měsíce) a roční období (začínající jarem). Ve **třetí** části se setkáme s hodinami (poznávání hodin) a dny v týdnu. A ve **čtvrté** části jsou písmena.

Obsah pracovního sešitu, který můžeme najít na první straně pracovního sešitu:

- Grafomotorická cvičení - svislé a šikmé čáry podle předlohy, oblouky, křížení čar, obloučky, spirály, dokreslování tvarů
- Den - básnička
- Noc - básnička
- Týden - básnička se dny v týdnu

- Počítání - číslice - básnička ke každému číslu, obkreslování čísel na celý řádek
- Roční období - říkanka na každé roční období
- Spojování číslic
- Hodiny - poznávání hodin
- Tiskací písmena - psaní písmen
- Číslice a písmena

(Než půjdu do školy, budu si kreslit, poznávat, psát a hrát, 2010)

Myslím si, že pracovní sešit by se lépe hodil pro děti do základního vzdělávání než do mateřské školy, jelikož se hodně zaměřuje na psaní písmen a číslic. Na konci pracovního sešitu je to dokonce psaní celých slov. Jelikož si myslím, že psaní písmen a číslic patří až do základní školy, nemůžu tomuto pracovnímu sešitu přidělit mnoho bodů.

Grafika: obrázky jsou černobíle a často malé s hodně detaily, takže dítě v mateřské škole bude mít problém obrázek vymalovat. Jsou tu ale stránky, na kterých je obrázek dostatečně velký a dává dětem možnost si ho vymalovat. To se však v celém pracovním sešitu objevuje jenom výjimečně.

Pracovní sešit ilustroval Luděk Zdražil, který ilustroval již například zásobník příkladů *Matematika pro prvňáky* nebo *Dysortografii*, knížku pro děti na základní škole.

Grafomotorická posloupnost: pracovní sešit nejprve využívá prvky ze základní první skupiny prvků, to však jenom na první a druhé straně. Na třetí straně se již setkáváme s prvky ze čtvrté skupiny. Na další dvoustraně můžeme najít prvky z druhé skupiny. Dále následují prvky opět z první nebo druhé skupiny grafomotorických prvků.

Dále pracovní sešit pokračuje básničkami, učením se hodin, ročními obdobími nebo měsíci v roce. Na těchto stranách je možnost pouze vymalovat si obrázky.

Když se ke grafomotorickým prvkům vrátíme o pár stránek dál, již se jedná o nácvik psaní čísel od 0 do 12 a ke konci pracovního sešitu je to i nácvik psaní písmenek. Nejprve jde o psaní písmen, které jsou spojeny pouze rovnými čarami (A, E, V, N, H). Později se však přidají půlobloučky (P, R, B, D). Takže i na těchto písmenech děti procvičují grafomotorické prvky z první skupiny.

Osobně si myslím, že nácvič písmen do mateřské školy nepatří, ale autoři zřejmě chtěli připravit děti na první třídu základní školy a na psaní písmen.

Obrázek 5: Pracovní sešit *Než půjdu do školy, budu si kreslit, poznávat, psát a hrát*

Další pracovní sešit, který jsem hodnotila, je pracovní sešit **Už se těším do školy**.

Pracovní sešit slouží jako zásobník cvičení a úkolů, které mají děti za úkol řešit. Děti si zde mohou procvičit určitý tvar a pohyb. U dětí podporují pohybovou koordinaci ruky a posilují svalstvo prsů. Grafické cviky, které můžeme v pracovním sešitu najít, přispívají k hravé práci a dávají dětem podněty k tvorbě obdobných cvičení na základě nápodoby. Pracovní sešit byl vytvořen v návaznosti na knihu „Už se těším do školy“.

Autorkou pracovního sešitu je Jaroslava Bukáčková. Tato autorka má za sebou již učebnici českého jazyka pro 2. a 3. ročník základní školy.

Vazba: velikost pracovního sešitu je 298 mm x 210 mm a jeho váha je 120 g. Vazba je brožovaná bez přebalu a je lesklá.

Obsah publikace: pracovní sešit má celkem 24 stran. Nevšimla jsem si žádného systematického řazení pracovního sešitu nebo návaznost na jednotlivé strany. Většinou jsou 4 strany na podobný způsob. Ani na roční období se tento pracovní sešit moc nečlení. Je však hodně zaměřen na podzim a podzimní počasí. Jinak zde můžeme najít například sněhuláka a létajícího draka na jedné stránce.

Na úvodní straně je prostor pro nalepení fotky dítěte, kterému pracovní sešit patří a také je zde prostor, aby se dítě podepsalo. Na každé straně pracovního sešitu jsou ve spodní části dvě hvězdy a právě na této úvodní straně je také vysvětleno, co hvězdy

znamenaají. Děti mají za úkol určit, jestli se jim stránka povedla a na základě toho buď vybarví dvě hvězdy a pokud se jim strana nepovede, tak vybarví jenom jednu hvězdu. Jde o takový netradiční způsob sebehodnocení a zpětnou vazbu.

V pracovním sešitě najdeme nejprve rozdíly. Jedná se o dvoustranu, kdy děti mají porovnat obrázky, najít rozdíly, zaznačit je a pak si obrázky vymalovat. Na každé straně je podrobný popis toho, co je třeba na té straně udělat.

Další dvoustrana je zaměřena na roční období. Děti si zde procvičí šikmé čáry nebo vlnovky a opět mají možnost kreslit do obrázku.

Následuje ovoce a zelenina, několik stran se zvířaty a jejich mláďaty. Tvarová podobnost, kdy si děti mohou procvičit dokreslování obrázků podle předlohy nebo geometrické tvary.

Dále pokračují aktivity na méně a více. Děti mají za úkol například namalovat o jeden balonek více, než je na obrázku a říci, kolik balonků je celkem.

V druhé polovině pracovního sešitu jsou činnosti na protiklady, děti mají za úkol najít například opak od vysokého domu nebo porovnat úzký a široký obdélník.

Na další dvoustraně nalezneme aktivitu, která je zaměřena na slabiky. Děti mají namalovaný obrázek, ten musí vyslovit a podle počtu slabik namalovat pod obrázek čárky.

Poslední dvoustrana je zaměřena na sluchové vnímání. Jsou na ní vždy napsány vybrané písmena a kolem jsou obrázky. Úkolem dětí je přiřadit obrázek k písmenu podle toho, na které písmeno věc na obrázku začíná.

Pracovní sešit není zcela zaměřen na rozvoj grafomotoriky, i když na každé straně je možnost vymalovat obrázek. Bohužel jsem neměla jinou možnost, než tento pracovní sešit, jelikož nakladatelství Blug má omezený výběr pracovních sešitů pro předškoláky zaměřené na grafomotoriku.

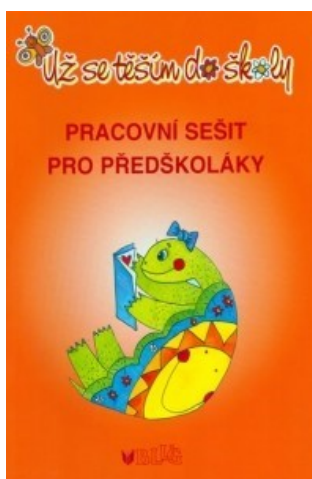
Grafika: pracovní sešit byl ilustrován výtvarnicí Lenkou Procházkovou. Ilustrátorka má za sebou již velkou řadu výtvarných děl a na jejích webových stránkách můžeme najít různé materiály, které namalovala.

Obrázky v pracovním sešitu *Už se těším do školy* jsou všechny černobílé, dávají tak možnost dětem si je vymalovat. Jsou také dostatečně velké a dětem nebude dělat problém si je vymalovat. K tomuto činu jsou také na většině stran ponoukány.

Grafomotorická posloupnost: v pracovním sešitu moc grafomotorických prvků z různých skupin není. Alespoň ne typickým způsobem. Úkolem dětí není obtáhnout vyznačené čáry a tím si procvičit různé tvary. V tomto pracovním sešitě je to spíše tak, že děti mají například zakroužkovat nějaký obrázek a tím si procvičit kruh. Nebo spojit určité dva obrázky, tudíž trénují vlnovku. O několik stránek dál děti mají trénovat rovnou svislou čáru, když mají pomocí právě čárek zaznamenat počet slabik ve slově.

V pracovním sešitě je také pár stránek, na kterých děti mají za úkol typickým způsobem obtáhnout již vyznačené čáry. Na těchto stranách jsou první z první i druhé skupiny.

Obrázek 6: Pracovní sešit *Už se těším do školy*

Doplňující publikace a pomůcky pro děti: Nakladatelství Blug vydalo několik dalších pracovních sešitů pro předškoláky. Pro příklad jsou to *Už se těším do školy - pracovní sešit*, *Začínáme psát*, *První psaní to je hraní* nebo *Začínáme psát*. Podle názvu a popisu si opět myslím, že to, co mají určeno pro předškoláky, by mělo být určeno spíše pro děti v první třídě základní školy.

Nakladatelství nabízí nějaké didaktické pomůcky, avšak nejsou určeny pro děti v mateřské škole. Jedná se o obrysovou mapu České republiky nebo dyslektickou šablonu.

4.1.2 Nakladatelství Taktik

Nakladatelství TAKTIK vzniklo v roce 2007 na Slovensku a postupně se rozšířilo i do České republiky. Již řadu let působí v oblasti školství a vzdělávání. Vydávají jak

pracovní sešity, tak také učebnice, učební předměty a pomůcky pro žáky základních škol, víceletých gymnázií a středních škol. Pro mateřské školy nabízí jenom pracovní sešity. Na rozvoj grafomotoriky jsou to jenom dva. Hravá pastelka 1 a Hravá pastelka 2. Avšak Hravá pastelka 1 je pracovní sešit určen pro děti ve věku od 4 do 5 let. Tudíž jsem si z tohoto nakladatelství vybrala pracovní sešit **Hravá písanka**, který je určen pro 1. třídu základní školy.

Písanka je skládá z 28 stran, které jsou barevně zpracované a jsou zaměřeny na rozvoj grafomotoriky a logického myšlení. Je sestavena na základě zkušeností s výukou na 1. stupni týmem odborných pedagogů a lektorů. Písanka je součástí série pro výuku českého jazyka na 1. stupni základní školy. Tuto sérii doprovází další pracovní sešity, učebnice nebo pomůcky.

Vazba: pracovní sešit má formát A4 (295 x 210 mm) a je orientován na šířku, což poskytuje dětem dostatek místo pro uložení ruky. Vazba je brožovaná.

Obsah publikace: pracovní sešit je systematicky seřazený podle typu cvičení. Nejprve se procvičuje jenom tečkování, poté jsou to kruhy a spirály, svyslé a vodorovné čáry, spodní a horní oblouk, vlnovky. Ke konci se procvičuje špička a jednička.

Pracovní sešit je celý zaměřený na podzim. Pokud bychom chtěli jiné roční období, tak nakladatelství poskytuje další díly tohoto pracovního sešitu. Série těchto pracovních sešitů je začíná již zmíněným pracovním sešitem a je zaměřen na podzim. Pokud bychom chtěli pracovní sešit zaměřený například na zimu, tak potom k tomu slouží pracovní sešit Hravá písanka 2. Tato série pokračuje třetím dílem, a to jarem, a čtvrtý díl je zaměřen na léto.

Na každé straně pracovního sešitu je důkladně vysvětleno zadání, co má dítě udělat. Vše je zaměřeno na rozvoj grafomotoriky a také na celkový rozvoj dětí. Každá strana také obsahuje básničku a praktické rady pro správné sezení a psaní dětí.

Grafika: ilustrace v pracovním sešitu jsou barevné i černobílé, takže slouží jako omalovánka a děti si je můžou vymalovat. Častokrát je tam také úkol, aby děti po procvičování dokreslili nebo vymalovali nějakou postavu. Děti mají dostatek místa pro malování podle vlastní fantazie.

Obrázky ilustrovala Michaela Slezáková, která ilustrovala například také pracovní sešit *Hravá čeština 5* nebo *Deníček moderního fotra*.

Grafomotorická posloupnost: pracovní sešit byl schálen MŠMT a byl vytvořen v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Není uspořádán přesně podle grafomotorických prvků od Bednářové a Šmardové, ale je mu hodně blízko.

Na první straně si děti vyzkouší tečky, jakoby zrníčka pro kuřátko. Poté přejdeme na kruhy, které jsou také v první skupině grafomotorických prvků. Postupně přejdeme přes šikmé čáry až ke spodnímu a hornímu půl kruhu a díky vlnovkách se dostaneme do druhé skupiny prvků. Ze druhé skupiny zde máme ještě horní a dolní obloučky. Ze třetí skupiny v pracovním sešitu najdeme vyšší obloučky. Ke konci pracovního sešitu si děti procvičí zuby, jedničky, smičky připomínající psací písmeno L nebo lístečky. Díky těmto prvkům jsme se dostali až do čtvrté skupiny grafomotorických prvků.

Obrázek 7: Pracovní sešit *Hravá písanka*

Druhý pracovní sešit na rozvoj grafomotoriky od nakladatelství Taktik je **Hravá pastelka 1**.

Pracovní sešit *Hravá pastelka 1* je pracovní sešit na rozvoj grafomotoriky pro děti od 4 do 5 let sestavený podle RVP PV. Pracovní sešit je zaměřen na procvičování kruhu, plynulých čar, ale také vodorovných, šikmých nebo svislých čar. Dále v něm děti mohou procvičovat spodní a horní oblouk, elipsy a spojování bodů.

Na tvorbě tohoto pracovního sešitu spolupracoval kolektiv učitelů, a to Kateřina Hatálková, Patricie Sokolovská a Kvetoslava Kosyánszká. Byl vypracován v souladu s RVP PV a to v roce 2015 a je tvořen tematický dle cyklu ročního období. Úkolem pracovního sešitu je připravit děti na psaní a napomáhání k bezproblémovému vstupu do školy.

Vazba: pracovní sešit má formát A4 (212 x 298 mm, 90 g). Vazba je brožovaná bez přebalu, lesklá. Na první pohled je moc pěkně udělaný.

Obsah publikace: pracovní sešit obsahuje 24 stran. Návaznost a logické uspořádání pracovní sešit je uspořádán podle cyklu ročních období. Pracovní sešit je určen na procvičování správné koordinace zraku s pohybem ruky, na jemnou motoriku, prostorovou orientaci a koncentraci pozornosti. Každé cvičení navíc doprovází básnička.

Pracovní sešit se zaměřuje na následující témata:

1. Míč - procvičování kruhů
2. Cesta ke školce - vlnovka
3. Šneci - spirála
4. Jablíčka - kruhy
5. Deštníky - horní oblouk
6. Žaludy - horní oblouk
7. Muchomůrky - dolní oblouk
8. Svatý Mikuláš - spirály a rovné čáry
9. Vánoce - rovné a šikmé čáry
10. Lyžování - vlnovky
11. Zima a nachlazení - šikmé čáry a vlnovky
12. Sněhulák - kruhy
13. Slepíčka a vajíčka - ovály
14. Jarní květiny - ovály
15. Ptačí budka - dolní oblouky a klikaté čáry
16. Včeličky - dolní oblouky a spirály
17. Sloni - kruhy
18. Kuličky - svislé čáry
19. Počasí - horní oblouk
20. Les - klikaté čáry
21. Srdce - opakování kruhů, svislých čar, horní oblouků
22. Pavučina - šikmé čáry
23. Květiny - oblouky
24. Parník - horní oblouky a spirály

Pracovní sešit je systematicky členěn podle ročních období. Začíná podzimem, takže na prvních sedmi stránkách se setkáme s tematikou týkající se podzimu. Dalších pět stran je zaměřeno na zimu, pět na jaro a zbývajících sedm na léto.

Grafika: ilustrace a grafickou úpravu dělaly Sára Doležalová a Zuzana Jaččišáková. Ilustrátorky mají za sebou již několik ilustrací pracovních sešitů a to pracovních sešitů ze stejné série (Hravá pastelka 1, Hravá matematika 1,2, Hravé poznávání 1,2...). Ilustrace jsou velmi podařené a přizpůsobené dětem v mateřské škole. Některé obrázky jsou barevné a jiné černobílé, které dávají dětem možnost, si je vybarvit.

Grafomotorická posloupnost: tak jako druhý vybraný pracovní sešit z tohoto nakladatelství, tak i tento byl vytvořen v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Taktéž se neřídí grafomotorickými prvky od autorek Bednářové a Šmardové, ale je velmi hezky zpracován a cviky jsou zde rozvrženy.

Na první straně se nachází cvičení na kruhy, které se nachází v první skupině grafomotorických prvků. Ovšem hned na druhé straně se setkáváme se cviky z druhé skupiny prvků, a to s vlnovky a spirálami. Na dalších stranách jsou to opět kruhy a horní oblouky. Následuje opět skok do druhé skupiny prvků a to na spirály. Ovšem na další straně jsme opět v první skupině, kdy si děti mají procvičit šikmé čáry. Takto to pokračuje celý pracovní sešit. Na každé straně se děti naučí něco nového, ale pak se opět vrátí k tomu, co už jednou dělali, aby si to znovu procvičili.

Obrázek 8: Pracovní sešit *Hravá pastelka 1*

Doplňující publikace a pomůcky pro děti: nakladatelství Taktik bohužel nenabízí žádné pomůcky pro děti předškolního věku, pouze pracovní sešity. Vydalo další pracovní sešity pro děti v mateřské škole. Ze stejné série jako *Hravá pastelka*, jsou to pracovní

sešity *Hravá matematika 1,2*, *Hravá pastelka 1* a *Hravé poznávání 1,2*. Ovšem na rozvoj grafomotoriky jsou určeny jenom pracovní sešity *Hravá pastelka 1* a *Hravá pastelka 2*.

4.1.3 Nakladatelství Nomiland

Nakladatelství NOMILAND bylo založeno v roce 1998. Nakladatelství se zaměřuje na nejrůznější materiály pro děti ve věku od 3 do 8 let. Toto nakladatelství zásobuje mateřské školy pracovními sešity, ale také potřebami a vybaveními mateřských škol jak v České republice, tak na Slovensku. V současné době dodává do mateřských škol, kromě pracovních sešitů, také didaktické hry, hry pro děti, svatebnice, dřevěné hračky, školní nábytek, výtvarné potřeby a mnoho dalšího pro zkvalitnění výchově vzdělávacího procesu v mateřských školách.

Na letošní rok mají v nabídce další pracovní sešity pro předškoláky. Těmito pracovními sešity jsou *Svět předškoláka*, *Matematika předškoláka*, *Písanka předškoláka*. Nakladatelství nabízí také další sérii a to *Malý předškolák počítá*, *Malý předškolák poznává* a *Písanka malého předškoláka*. V neposlední řadě prodávají také pracovní sešity *Beruška*, *Zdravá školka* nebo *Bezpečně do školy*.

Prvním pracovním sešitem z nakladatelství NOMILAND, je pracovní sešit **Písanka předškoláka 2018/2019**. *Písanka předškoláka* je určena pro děti od 5 do 6 let a má za úkol metodickou přípravu na psaní na základní škole. Pracovní sešit má nejen za úkol pomoci s diagnostikou úrovně grafomotorických schopností dítěte předškolního věku, ale také připravit dítě na vstup a poté psaní v 1. třídě základní školy. Publikace je zpracována atraktivním způsobem pro rozvoj schopnosti napodobit předkreslené tvary, upřesnit koordinaci ruky a oka a celkové posílení svalstva ruky.

Autorkou pracovního sešitu je slovenská autorka Mária Nováková, která má za sebou již několik dalších děl. Například jsou to *Písanka malého předškoláka*, *Svět předškoláka*, *Matematika předškoláka*, *Jazyček šikovniček* nebo *Škólkar poznává*. Pracovní sešit pro 4 - 6 roční děti vypracovaný podle Státního vzdělávacího programu ISCED 0 - předprimární vzdělávání.

Vazba: pracovní sešit *Písanka předškoláka* má formát A4 (209 x 297mm). Vazba je brožovaná bez přebalu, lesklá.

Obsah publikace: pracovní sešit má celkem 28 stran a je moc hezky řazen. Autoři se snažili, aby sled stran tvořil sestavu cvičení, které jsou sestaveny od jednoduchých po náročnější. Pod správným vedením učitelky si dítě může procvičit tvary nejprve prstem ve vzduchu, poté prstem na papíře a nakonec pomocí tužky v sešitě.

Pracovní sešit je členěn podle ročního období, ale nenápadným způsobem. Začíná se s obrázky týkající se podzimu. Můžeme zde najít například padající listí nebo vymalovávání košíků, které jsou plné plodů sklízějících se na podzim. Po podzimu jsou stránky zaměřené na zimu. Děti si zde mohou procvičit malování vloček nebo ozdob na vánoční stromeček. Další stránky, jara se týkající, jsou zaměřeny na jarní počasí. Na konci pracovního sešitu můžeme najít letní obrázky, například výlet lodí nebo rybník s kachnami.

Většina stran je doplněna o básničku nebo krátkou říkanku a vysvětlení, co je potřeba na té které straně udělat.

Na první straně je prostor pro podpis dítěte, také na název mateřské školy, kterou dítě navštěvuje a školní rok. Pokud by si mělo dítě samo vypsát tyto kolonky, tak si myslím, že by to problém a hlavně nepotřebuje umět napsat název školy, když už to musí být, tak to jméno stačí. Samozřejmě pokud by se paní učitelce chtělo, může to do každého pracovního sešitu dopsat.

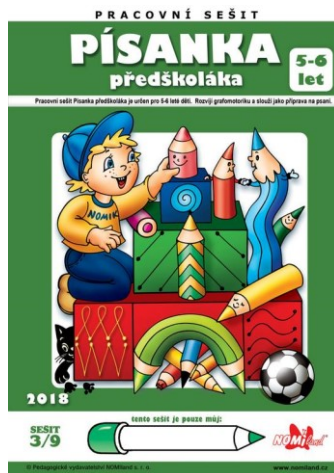
V pracovním sešitu najdeme aktivity na procvičování svislých čar krátkých i dlouhých, vodorovných čar krátkých i dlouhých, dále také šikmé čáry, opět krátké a dlouhé. Později jsou to křížené čáry, lomené, aktivitu na volné kroužené a nákras kruhu, spirály nebo horního a dolního oblouku. Ke konci pracovního sešitu můžeme naléznout aktivity na procvičení spodní a horní smyčky nebo osmičky. Také si zde děti mohou procvičit grafickou orientaci na dokreslování podle předlohy nebo grafický rytmus na dalších aktivitách.

Grafika: obrázky v pracovním sešitě ilustrovala sama autorka sešitu, a to Mária Nováková. Mária Nováková vydala a také ilustrovala další pracovní sešity pro děti v mateřské škole. Například je to *Písanka malého předškoláky*, *Viktorka ide do škôlky*, *Jazyček šikovniček* nebo *Svet predškoláka*.

Obrázky v pracovní sešit slouží jako funkční ilustrace, tudíž dávají dětem dostatek prostoru k domalování nebo vymalování. Tyto obrázky jsou všechny černobílé a dostatečně veliké, takže se do nich bude dětem dobře malovat.

Grafomotorická posloupnost: prvních 10 stran z tohoto pracovního sešitu se zabývá prvky z první grafomotorické skupiny. Můžeme zde najít jak rovné čáry vodorovné i svislé, tak šikmé nebo kruhy. Další 4 strany se věnují spirálám, kříženým čarám v kruhu nebo oválům. Pak se však vracíme zpět do první skupiny, když na další straně najdeme obloučky. Tyto obloučky však mají za úkol připravit děti na kopečky z druhé skupiny prvků, které následují hned po obloučkách. Z druhé skupiny jsou zde ještě vlnovky a ze třetí smyčky a osmičky. Pracovní sešit je zakončen dvoustrannou, kde na první straně najdeme různé procvičování všech možných rovných čar a na druhé straně jsou to vlnovky a obloučky.

Pracovní sešit je tedy rozdělen na dvě půlky, jedna půlka sešitu je zaměřena na vlny, kruhy a spirály a ve druhé půlce najdeme rovné čáry všeho druhu.

Obrázek 9: Pracovní sešit *Písanka předškoláka* 2018/2019

Druhým pracovním sešitem, který jsem si od nakladatelství NOMILAND vybrala, je pracovní sešit **Písanka předškoláka**. Bohužel nakladatelství vydává každý rok jenom jeden pracovní sešit na rozvoj grafomotoriky, byla jsem nucena sáhnout do staršího vydání, a to konkrétně na pracovní sešit z roku 2013/2014. Tento pracovní sešit je určen pro děti ve věku 5 až 6 let a je určen na rozvoj grafomotorických cvičení. Má pomoci učitelům nejen diagnostikovat úroveň grafomotorických schopností dítěte, ale také připravit dítě na psaní v 1. ročníku základní školy. U dětí se snaží rozvíjet schopnost napodobit předkreslené tvary, upřesnit koordinaci zraku a pohybu ruky.

Autorkou pracovního sešitu je opět slovenská autorka Mária Nováková.

Vazba: publikace *Písanka předškoláka* má formát A4 (209 x 297mm). Vazba je brožovaná bez přebalu, lesklá.

Obsah publikace: *Písanka předškoláka* je pracovní sešit, který má 28 stran a je cílevědomě řazen od jednoduchých cvičení k těm náročnějším. Autorka se snažila o uspořádání návaznosti podle ročního období. Avšak si myslím, že ne na každé straně se tato návaznost podařila. Můžeme si povšimnout podzimního cvičení, poté zimního/vánočního tématu. Poté jsou najednou motýly, velikonoce a o pár stran dále jsou zimní bruslaři.

Většinu stran doprovází úkol také říkanka a vysvětlením pro učitele, co je potřeba na které straně udělat. Říkaneky jsou podařené, jednoduché a krátké. Pro představu uvádím jednu říkanku o myškách.

*„Vaří myšky kašičku,
pro strakatou kočičku.
Aby v noci radši spala
a myšičky nechytala.“*

(*Písanka předškoláka*, 2013, s. 15)

Grafika: stejně jako u předchozího pracovního sešitu, i tento si autorka Mária Nováková ilustrovala sama.

Pracovní sešit černobílý a je doplněn o funkční ilustrace, takže si je dítě může libovolně vymalovat. Na první straně publikace najdeme *Barevnou symboliku*, která může pomoci dětem, když neví, co jakou barvou vymalovat.

Grafomotorická posloupnost: dítě si v tomto pracovním sešitě procvičí to, jak správně držet tužku, vodorovné a svislé čáry, křížené a lomené čáry, kruh, ovál nebo spodní a horní oblouk. Také zrcadlové kreslení, smyčku nebo vlnovky.

První dvě strany pracovního sešitu slouží dítěti k procvičení ruky před samotným psaním. Děti mají za úkol volným tahem znázornit let vlaštovky. Následující dvoustrana je plně aktivní na procvičování vodorovných čar. Druhá dvoustrana je zase zaměřena na čáry svislé. Následují šikmé čáry a první skupina grafomotoriky končí kruhy. Po kruzích přecházíme do druhé skupiny a to pomocí spirál a oválů. Přes kopečky z druhé skupiny se dostáváme do třetí skupiny. Úkolem dětí zde je si procvičit horní a dolní smyčky a nakonec i osmičky. Poslední dvě strany jsou zaměřeny na opakování. Nejprve jsou zde tečkované

čtverce a děti mají za úkol podle předlohy tečky spojit a na úplně poslední straně jsou k opakování kopečky, horní smyčka, ovál, špičky, spirály, vlnovky nebo křížené čáry. Děti mají vždy předkreslený vzor a mají za úkol dokreslit až na konec řádku.

Tento pracovní sešit nevyužívá všechny prvky, které Bednářová a Šmardová uvedly, ale jdou pěkně za sebou a nejsou nijak zpřeházené.

Obrázek 10: Pracovní sešit *Písanka předškoláka 2013/2014*

Doplňující publikace a pomůcky pro děti: nakladatelství je opravdu bohaté na různorodost sortimentu. Můžeme u nich najít nejrůznější didaktické hry, stavebnice, dřevěné hračky, školní nábytek, výtvarné potřeby, také různé potřeby pro dětská hřiště a mnoho dalších výrobků, které podporují kvalitní výchovně vzdělávací proces v mateřské škole. Nakladatelství také každoročně vydávají nové a aktualizované pracovní sešity, kterými mateřské školy zásobují.

4.1.4 Nakladatelství Aksjomat

Nakladatelství Aksjomat působí na českém trhu od roku 2012 a jejich sídlo se nachází v Ostravě. Zaměřují se především na nejmenší čtenáře a to už od 1 roku, poté také na předškolní děti a začínající školáky. Jak uvádí na svých webových stránkách, tak se specializují především na vzdělávací sešity.

Barevnými ilustracemi a přítomností nálepek, které jsou také v analyzovaných pracovních sešitech, se snaží co nejvíce zaujmout děti a co nejvíce jim práci s právě těmito pracovními sešity ztraktivnit.

Mezi jejich specialitu patří také vodní omalovánky. Jedná se o omalovánky, na které dětem postačí jenom štětec a pohárek s vodou. Právě pomocí potírání mokrým štětcem omalovánky se stane to, že se omalovánky zbarví. Po doteku stránky s vodou dochází k uvolnění barvy a obrázek se poté začne sám vybarvovat.

Pro předškoláky a děti v první třídě základní školy nakladatelství nabízí školní sešity v edici Psaní, Matematika pro prcka, Písanka, Číslice nebo Učím se kreslit.

Prvním pracovním sešitem, který jsem si z tohoto nakladatelství vybrala, je pracovní sešit **Cestičky 5 let**. Pracovní sešit pochází v roce 2017 a je zaměřen na zdokonalování psacích dovedností. Na zadní straně je sešit popsán těmito slovy, „*nejlepší přípravou, jak naučit děti psát první písmenka, je kreslení a psaní po stopě. Když dítě kreslí, učí se správně držet tužku, kreslí první čáry, oblouky, a tím si rozvíjejí trpělivost a přesnost. Čím šikovnější ručičky si vycvičí, tím snadněji se jim budou psát první písmenka a slovíčka*“ (Cestičky 5 let, 2014, přebal).

Autorkou pracovního sešitu je Anna Podgórská. Autorka je polského původu a má na svém kontě více než 35 pracovních sešitů pro děti, ale zaměřuje se také na pohádkové knížky nebo leporela.

Vazba: pracovní sešit má formát A4 s mírnou vlnovkou na horní straně. Rozměry sešitu jsou 230 mm x 285 mm a vazba je brožovaná bez přebalu a je lesklá.

Obsah publikace: pracovní sešit má celkem 16 stran a není systematicky řazen podle ročního období. Najdeme zde sice cvičení a obrázky různých období, ale nijak na sebe nenavazují. Nejprve zde potkáme letní zvířata, poté se přesuneme na létající draky, pak zpět na koupaliště, následují vánoční dárky, pak opět léto s motýli nebo domkem na venkově.

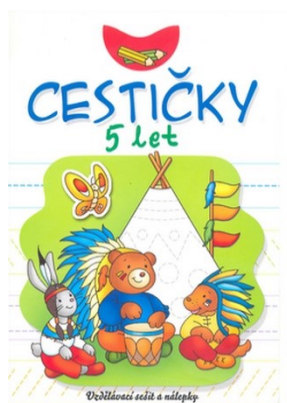
Součástí pracovního sešitu jsou také nálepky, které si dítě může nalepit na každou stránku po splnění zadaného úkolu. Na nálepkách jsou buď obrázky, které odpovídají a patří na určitou stránku, tyto nálepky jsou označeny číslem stránky. Dále jsou zde také další nálepky, které si dítě může nalepit na libovolné místo.

Grafika: pracovní sešit je barevně zpracován, ale stále jsou zde obrázky, které si děti mohou vymalovat. Jak má samo nakladatelství na svých webových stránkách napsané, snaží se děti co nejvíce zaujmout pomocí právě barev a barevných pracovních sešitů.

Každopádně obrázky jsou velmi podařené, úměrně velké v poměru stránky a pro děti jistě atraktivní.

Pracovní sešit ilustrovala Barbara Kwapinski. Opět se jedná o autorku polského původu.

Grafomotorická posloupnost: jelikož se jedná o původně polský pracovní sešit, není úplně seřazen podle českých autorů grafomotorických prvků. Každopádně prvky se zde objevují. Na první straně jsou to geometrické tvary, takže rovné svislé a vodorovné čáry, kruh nebo šikmé čáry. Na dalších stranách jsou to opět rovné čáry a kruhy a až na 6 a 7 straně přejdeme do druhé skupiny prvků, protože zde si děti procvičí vlnovky a spirály. Ze třetí skupiny jsou zde jenom zmíněny smyčky. Po zbytek sešitu se tyto prvky z první a druhé skupiny prvků opakují.

Obrázek 11: Pracovní sešit *Cestičky 5 let*

Další pracovní sešit z nakladatelství Aksjomat, je sešit **Cestičky 6 let**. Jak už název napovídá, jde o vzdělávací pracovní sešit určený pro šestileté děti. Tento pracovní sešit byl vydán nejprve v roce 2014, poté poupraven a jeho druhé přepracované vydání vyšlo v roce 2017. Pracovní sešit je zaměřen na grafomotoriku a na trochu složitější grafomotorické prvky, než jak to bylo u pracovního sešitu *Cestičky 5 let*. Sešit je plně barevný, doplněný o zajímavé obrázky a nálepky, které si děti mohou nalepit jednak na určitá místa, jednak kamkoliv budou chtít.

Vazba: publikace *Cestičky 6 let* má formát trochu menší A4 s rozměry 230 mm x 285 mm. Vazba je brožovaná s lesklým přebalem.

Obsah publikace: pracovní sešit má celkem 16 stran a je řazen systematicky od jednodušších cvičení, k těm složitějším. Začíná se kresbou větších formátů

grafomotorických prvků a tyto prvky se v pracovním sešitu zmenšují, až nakonec si je dítě vyzkouší v malém provedení.

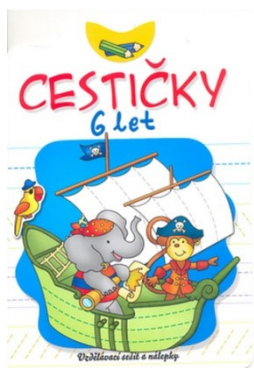
Pracovní sešit není řazen podle ročního období, jak jde za sebou. Každopádně tyto roční období se zde prolínají. Nejprve se setkáváme s podmořským světem, poté přejdeme přes lesní louku až k vánočnímu stromečku. Následně se vrátíme do podmořského světa a přes baletky geometrické tvary se dostaneme až k babičce, která plete zimní šálu. Na další straně se děti vydají na výlet, na který je možné jet kterékoliv roční období, takže tady není zcela zřejmé, kterého období se to týká. Na konci pracovního sešitu se vrátíme opět do zimy se zimními motivy.

Grafika: sešit je plně barevně zpracovaný a pěkně barevný. Na některých stranách jsou již předkreslené barevné čáry, které mají děti obtáhnout. Dětem to tedy dává možnost čáry obtáhnout normální tužkou nebo mohou použít barvu právě těch předkreslených čar. Celkově je pracovní sešit barevně zpracovaný, ale najdeme zde i černobílé obrázky, které si děti mohou libovolně vymalovat.

Sešit ilustrovala polská ilustrátorka Barbara Kwapinski.

Grafomotorická posloupnost: pracovní sešit Cestičky 5 let byl zaměřen převážně na první a druhou skupinu grafomotorických prvků. Pracovní sešit Cestičky 6 let se zase zaměřuje na druhou a třetí skupinu prvků. Stejně jako u prvně zmíněného sešitu, tak i zde se skupiny prvků prolínají.

Na první straně začínáme vlnkami na moři, přes rovné šikmé a svislé čáry z první skupiny se dostaneme zpět do druhé skupiny, protože na třetí straně si děti procvičí spirály. Většina stran pracovního sešitu je takto seskládána, že na levé straně jsou rovné šikmé a svislé čáry a na pravé straně jsou to spirály nebo vlnovky z druhé skupiny grafomotorických prvků. Výjimku tvoří poslední dvojstrana, kde jsou všechny již zmíněné tvary opět vyobrazeny, jenom v menším provedení. Dává to tedy dítěti šanci všechno, co se v pracovním sešitě naučil nebo procvičil, si na konci zopakovat.

Obrázek 12: Pracovní sešit *Cestičky 6 let*

Doplňující publikace a pomůcky pro děti: nakladatelství nabízí velké množství různých pracovních sešitů a omalovánek pro děti předškolního věku a začínající školáky. Nenabízejí tedy žádné vybavení mateřských škol nebo různé potřeby. Zato ale nabízejí například různé hlavolamy, modely nebo puzzle, které si děti mohou složit. Jejich specialitou jsou již zmíněné volní omalovánky.

4.1.5 Nakladatelství Svojtka&Co.

Nakladatelství Svojtka&Co. vzniklo v roce 1990. Od té doby prošlo menšími úpravami a v dnešní době vydává barevné obrazové publikace, které jsou často přejaté od světových nakladatelství. Věnuje se například encyklopediím pro děti, ale i pro dospělé, také atlasům, militariím, knihám o cestování, zvířatech, rostlinách, hudbě a umění. Také se snaží nabízet kuchařky, hry a testy pro mládež, široké spektrum knih pro předškoláky a školáky nebo knihy pro volný čas.

Prvním pracovním sešitem z nakladatelství Svojtka&Co. je pracovní sešit **První písanka pro předškoláky 1**. Pracovní sešit, jak už název napovídá, je určen pro děti předškolního věku. Najdeme v něm nejrůznější cvičení na rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky. Tento pracovní sešit obsahuje jak předlohy, tak také zajímavá cvičení pro procvičování ruky dítěte. Jak se v pracovním sešitě píše „*pokud dítě splní všechny úkoly a bude se držet našich doporučení obsažených v předlohách, bude mít při nástupu do školy nejen správně vytrénovanou ruku, ale bude připraveno rozvíjet paměť, pozornost, myšlení a fantazii.*“ (První písanka pro předškoláky 1, 2017). Tento pracovní sešit byl vydán v roce 2017.

Vazba: pracovní sešit je orientován na výšku a má rozměry 204 x 275 x 3 mm. Vazba je brožovaná.

Obsah publikace: pracovní sešit má celkem 32 stran. Na úvodní straně jsou užitečné informace pro rodiče a vychovatele o tom, jak s pracovním sešitem pracovat, na co si dát pozor a jak postupovat při hodnocení.

Pracovní sešit je převážně zaměřen podle ročního období od jara do zimy. Ovšem jsou zde i stránky, které toto kritérium nesplňují. Můžeme zde najít například podzimní deštivé počasí nebo sklizeň ovoce a zeleniny a na dalších stranách jsou to letní výletní lodě.

V pracovním sešitu najdeme hodně cvičení na obkreslování, dokreslování čar a na šrafování obrázků. Nalezneme zde hodně cvičení s přerušovanými čarami, které mají děti za úkol dokreslit. Čtverečkovaný papír je zde hodně využíván a myslím si, že to dětem hodně pomůže při dokreslování.

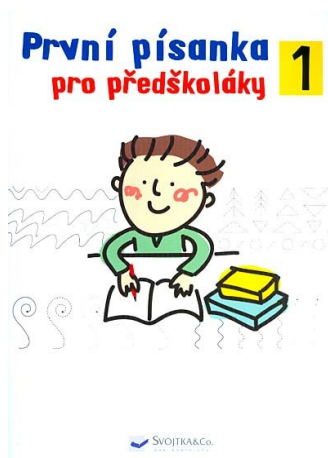
Jsou zde ale také cvičení, při kterých mají děti za úkol například sestavit auto nebo zasadit v parku stromy. Toto cvičení spočívá v tom, že jsou různě po stránce přerušovanými čarami předkreslené geometrické tvary a děti mají za úkol tyto tvary obtáhnout. Takové cvičení budou děti hodně mást, protože oni přece nebudou stavit auto, ale jenom obkreslovat nějaké tvary. Jakmile děti obtáhnou tvary, mají možnost si obrázek vybarvit.

Pracovní sešit končí testem. Jsou zde 4 cvičení, které má dítě splnit. V pokynech je napsáno, že by se každé cvičení mělo známkovat odděleně. Dítě je ale stále v mateřské škole, tak proč by se jeho výkony měly známkovat.

Grafika: pracovní sešit je černobílý, jenom ubal je barevný. Ke každým úkolům jsou nakresleny obrázky. Díky těmto obrázkům jsou cvičení zajímavější. Obrázky jsou zajímavé, občas se mi zdá, že je na jedné stránce až moc obrázků, které budou odvádět pozornost.

Grafomotorická posloupnost: pracovní sešit je hodně zaměřen na rovné čáry, avšak jsou zde i strany zaměřeny na kruhy nebo spirály. Na prvních sedmi stránkách se prolínají právě rovné čáry šikmé nebo svislé a kruhy z první skupiny grafomotorických prvků. Na dalších stranách se přidají ještě ovály a spirály z druhé skupiny. Stále jsou zde i čáry a kruhy. Následuje dvoustrana s tečkováním z první skupiny a pak se přesuneme zpět na čáry, kruhy a ovály. V druhé půlce sešitu se prvky značně zmenšují. Děti si procvičí už i ležaté osmičky nebo vlnovky z druhé skupiny, ale na poměrně malém prostoru. Ve zbytku sešitu se tyto již zmíněné prvky opakují, ale podle mého názoru v docela malé

provedení a na některých stránkách je toho hodně, co mají děti obtáhnout. Poslední čtyři strany pracovního sešitu jsou zaměřeny na šrafování, ale opět do hodně malých obrázků.

Obrázek 13: Pracovní sešit *První písanka pro předškoláky 1*

Dalším pracovním sešitem z nakladatelství Svojtka&Co. je sešit **Do školy ze školky**. Pracovní sešit byl vydán v roce 2017 a má ji druhý díl. Pracovní sešit slouží jako přípravný pro děti, které půjdou do základní školy. Obsahuje cvičení na rozvoj jemné motoriky, při které se zapojí svaly zápěstí ruky.

Autorem pracovního sešitu je Lukáš Vlasák a jedná se o první české vydání.

Vazba: pracovní sešit je orientován na výšku s rozměry 208 x 296 mm a váhou 700 g. Vazba je brožovaná, lesklá.

Obsah publikace: v pracovním sešitu se nenacházejí žádné pokyny, jak s ním pracovat. Každé cvičení je rozdělené na dvoustranu. Na jedné straně je obrázek, který je vymalovaný a pod ním je předloha. Na všech předlohových listech je ještě krátká básnička. Na druhé straně je ten stejný obrázek, tentokrát ale černobílý, takže dává dětem možnosti si ho vymalovat. Pod obrázkem je prostor s předkreslenými řádky a na tyto řádky dítě nakreslí různé tvary. Dítě si zde má procvičit spirály, obloučky, vlnovky, háčky, „óčka“, rovné, svislé a šikmé čáry.

Z pracovního sešitu nelze poznat, zda je členěn na roční období, jelikož na každé stránce je jiná obrázek, který nejde nikam zařadit. Najdeme zde stránku například s labutěmi, poté fotbalistu, loď na moři, zajíce v dešti nebo šneky.

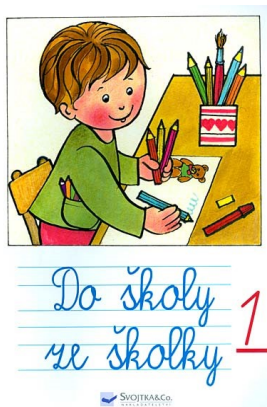
Grafika: obrázky jsou jak ilustrační, tak funkční. Na jedné straně je obrázek barevný a tak slouží jako předloha pro obrázek, který je na druhé straně. Takto předkreslený

obrázek značně ovlivňuje a omezuje dětskou fantazii, jelikož budou jistě vymalovávat obrázky přesně tak, jak jsou na předchozím obrázku.

O tyto ilustrace se postaral Andrej Čerevka, který již ilustroval několik dalších knížek, například pracovní sešit *Ze školčky do školy 1* z roku 2005 nebo omalovánku *Broučci*, plnou jednoduchých obrázků k vybarvování pro nejmenší děti z roku 2012.

Grafomotorická posloupnost: aktivity v pracovním sešitu jsou z většiny z druhé skupiny grafomotorických prvků. Jsou zde jen 2 stránky, které se zaměřují na první skupinu a to až na konci sešitu. Tudíž nejprve si děti procvičí spirály, kopečky, vlnky a ovály a až poté přejdou na rovné čáry.

Obrázek 14: Pracovní sešit *Do školy ze školky 1*

Doplňující publikace a pomůcky pro děti: nakladatelství Svojtka&Co. má v nabídce širokou škálu různých publikací nebo pomůcek pro děti. Nakladatelství vydává jak encyklopedie, tak literaturu pro děti i dospělé.

Pro děti vydávají knížky, které jsou určené převážně pro kluky nebo převážně pro holky. Také vydávají takzvané „nemocné knihy“, encyklopedie, knihy *Poznávej svět*, *Děti a sexualita*, různé pohádky a příběhy, knihy založené na Montessori přístup, knihy naměřené na přípravu do školy, nebo také samolepky, skládanky, leporela a výtvarné knížky.

V kategorii „*Příprava do školy*“ nalezneme knihy, které jsou určené pro první čtení nebo různé kartičky na procvičování slov, čísel, zvířat nebo abecedy.

4.2 Posuzování pracovních sešitů a listů

Při vytváření hodnotícího manuálu pro posouzení pracovních sešitů a listů jsem se nechala inspirovat Průchovou knihou *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média* (1998). Průcha v ní píše o učebnicích a o výzkumu učebnic. Předmětem mého výzkumu jsou sice pracovní sešity, ale ty z velké části spadají pod učebnice a jsou si v mnohém podobné. Jistě, můžeme zde najít i odlišnosti. Tou největší odlišností je to, že učebnice je většinou plná textu, kdežto v pracovním sešitu, zvláště pro předškoláky, toho textu moc nenajdeme. Takže jsem se při vytváření hodnotícího manuálu snažila zaměřit na všechno jiné, kromě právě textu.

Průcha píše, že základem pro posuzování učebnic (v mém případě pracovních sešitů) je hierarchicky členěný systém, jehož jednotlivé části neboli komponenty, plní ve vzájemné propojenosti a s využitím specifických vyjadřovacích prostředků různé funkce učebnic. Tyto komponenty můžeme v učebnicích identifikovat, analyzovat a následně učebnici celkově vyhodnotit (Průcha, 1998).

Různí autoři uvádějí různé dělení komponentů. Tyto autory můžeme najít v Průchovi (1998). Bednařík (1981) rozdělil komponenty na výkladové a nevýkladové. Těch výkladových uvádí 15 a nevýkladových 18. Na základě těchto komponentů se dá vyhodnotit didaktická hodnota učebnic. Michovský (1981) rozdělil komponenty podobným způsobem, avšak použil 42 strukturních prvků učebnic. Zujev (1986) pracoval s 28 textovými komponenty a s 33 mimo textovými. Podle Průchy však není podstatný odlišný počet vymezených komponentů. Uvádí, že je podstatné, aby „*se dospělo ke koncepcím, které objasňují fenomén učebnice jako strukturovaný a k určitým funkcím uzpůsobený systém*“ (Průcha, 1998, s. 23).

Průcha dále uvádí, dělení komponentů podle didaktické vybavenosti učebnic. Tyto komponenty jsou děleny následovně:

- I. Aparát prezentace učiva - 14 komponentů
  - a. Verbální komponenty - 9
  - b. Obrazové komponenty - 5
- II. Aparát řízení učení - 18 komponentů
  - a. Verbální komponenty - 14
  - b. Obrazové komponenty - 4
- III. Aparát orientace - 4 komponenty

a. Verbální komponenty - 4

(Průcha, 1998, s 95)

Pro výpočet didaktické vybavenosti se postupuje následovně:

1. V učebnicích se zjišťuje výskyt jednotlivých strukturních komponentů, které se zaznamenávají do speciálních archů.
2. Na základě hodnot zjištěných z archů se vypočítají koeficienty
  - a) dílčí koeficienty
    - koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I)
    - koeficient využití aparátu řídicího učení (E II)
    - koeficient využití aparátu orientačního (E III)
    - koeficient využití verbálních komponentů (E v)
    - koeficient využití obrazových komponentů (E o)
  - b) celkový koeficient (E)

„Koeficienty se vypočítávají jako procentuální podíl počtu skutečně využitých komponentů z počtu možných komponentů, přičemž platí, že čím více se hodnota blíží 100%, tím je míra didaktické vybavenosti vyšší“ (Průcha, 1998, s. 143).

Průcha uvádí 36 komponentů pro měření didaktické vybavenosti učebnic. Já si tyto komponenty malinko upravila, aby se lépe hodili na pracovní sešity a z původních Průchových 36 komponentů mi vyšlo celkem 34 komponentů. Na základě toho, zda se komponent u pracovního sešitu objevuje, zaznamenám do manuálu X. Pokud komponent v pracovním sešitu nenajdu, tak v manuálu budu kolonka prázdná.

Na základě těchto funkcí a seznamu komponentů, který Průcha (1998) uvedl ve svých knihách, jsem sestavila posuzovací manuál.

Komponenty, které jsem do manuálu použila, jsou následující:

A. Aparát prezentace učiva

a. Verbální komponenty

- Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu
- Shrnutí učiva k tématům
- Doplnující texty
- Poznámky a vysvětlivky
- Podtexty k vyobrazením
- Básničky, říkanky

- b. Obrázkové komponenty
  - Funkční ilustrace
  - Ilustrační obrázky
  - Fotografie
  - Obrazová prezentace barevná
- B. Aparát řídicí učení**
  - a. Verbální komponenty
    - Předmluva
    - Návod k práci s pracovním sešitem
    - Stimulace detailní
    - Odlišení úrovně učiva
    - Úkoly za témata
    - Úkoly na závěr
    - Popis zadání úkolu
    - Názorná ukázka
    - Dostatečný prostor pro splnění úkolu
    - Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení
    - Výsledky úkolů
    - Úkoly k jaru
    - Úkoly k létu
    - Úkoly k podzimu
    - Úkoly k zimě
  - b. Obrazové komponenty
    - Grafické symboly vyznačující určité části
    - Užití zvláštní barvy pro určité části
    - Užití zvláštního písma
    - Využití přední nebo zadní obálky pro schéma
- C. Aparát orientační**
  - a. Verbální komponenty
    - Obsah pracovního sešitu
    - Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly
    - Členění pracovního sešitu podle ročního období
    - Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)
    - Grafomotorická posloupnost

Celkem mám 34 komponentů a na základě následujícího vzorečku vypočítám didaktickou vybavenost, která vyjde v procentech.

$$E = \frac{\text{počet } X}{\text{celkový počet komponentů}} \times 100$$

4.2.1 Nakladatelství Blug

Tabulka 1: Posuzovací arch pro nakladatelství Blug

Název pracovního sešitu	Než půjdu do školy	Už se těším do školy
Autor	Jaroslav Tajovský	Jaroslava Bukáčková
Místo vydání	Benešov	Benešov
Rok vydání	2010	2007
Nakladatelství	Blug	Blug
Počet stran	40	24
Formát	A4 na výšku	A4 na výšku
Cena	65,-	43,-
A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu	X	
Shrnutí učiva k tématům		X
Doplňující texty	X	
Poznámky a vysvětlivky	X	X
Podtexty k vyobrazením	X	X
Básničky, říkanky	X	
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace	X	X
Ilustrační obrázky	X	X
Fotografie		
Obrazová prezentace barevná		
Celkový počet komponentů (E I)	7	5

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva		X
Návod k práci s pracovním sešitem		X
Stimulace detailní	X	
Odlišení úrovně učiva		
Úkoly za témata		
Úkoly na závěr	X	
Popis zadání úkolu	X	X
Názorná ukázka	X	
Dostatečný prostor pro splnění úkolu		
Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení		X
Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru	X	X

Úkoly k létu	X	X
Úkoly k podzimu	X	X
Úkoly k zimě	X	X
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části	X	X
Užití zvláštní barvy pro určité části		
Užití zvláštního písma	X	X
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma	X	
Celkový počet komponentů (E II)	11	10

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu	X	X
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly	X	X
Členění pracovního sešitu podle ročního období	X	
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)		
Grafomotorická posloupnost	X	
Celkový počet komponentů (E III)	4	2

Pokud bychom chtěli porovnat tyto dva pracovní sešity z nakladatelství Blug, dozvíme se toto. První hodnocený pracovní sešit *Než půjdu do školy* měl v každé oblasti více komponentů než druhý hodnocený pracovní sešit a to *Už se těším do školy*. První pracovní sešit obsahoval oproti druhému celkově shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu, dále obsahoval doplňující texty a básničky nebo říkanky. Také první sešit obsahoval názornou ukázkou toho, jak vypracovat zadaný úkol, úkoly na závěr, byl členěn podle ročního období nebo dodržoval grafomotorickou posloupnost. Na druhou stranu pracovní sešit *Už se těším do školy* obsahoval navíc předmluvu, návod k práci s pracovním sešitem a prostředky k sebehodnocení, které pracovní sešit *Než půjdu do školy* neobsahoval.

Tabulka 2: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Blug

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Než půjdu do školy	70	57,89	80	65,38	62,5	64,7
Už se těším do školy	50	52,63	40	50	50	50

Po sečtení všech komponentů jsem došla k závěru, že pracovní sešit *Než půjdu do školy* má celkem komponentů 22. Na základě tohoto čísla jsem vypočítala didaktickou vybavenost.

$$E = \frac{22}{34} \times 100 = 64,70$$

Na základě tohoto výpočtu jsem zjistila, že koeficient didaktické vybavenosti pracovního sešitu *Než půjdu do školy* je celkem 64,7 %.

Druhý pracovní sešit, *Už se těším do školy*, má celkem 17 komponentů a na základě tohoto výpočtu jsem zjistila didaktickou vybavenost.

$$E = \frac{17}{34} \times 100 = 50$$

Didaktická vybavenost druhého pracovního sešitu z nakladatelství Blug je celkem 50%. Tento sešit obsahoval celkem o 5 komponentů méně než první pracovní sešit a po výpočtu měl tudíž i méně celkových procent didaktické vybavenosti.

4.2.2 Nakladatelství Taktik

Tabulka 3: Posuzovací arch pro nakladatelství Taktik

Název pracovního sešitu	Hravá písanka	Hravá pastelka 1
Autor	Mgr. Monika Linhartová	Bc. Kateřina Hatálková
Místo vydání	Praha	Praha
Rok vydání	2006	2015
Nakladatelství	Taktik	Taktik
Počet stran	28	24
Formát	A4 na šířku	A4 na výšku
Cena	39,-	39,-
A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu		
Shrnutí učiva k tématům	X	X
Doplňující texty	X	X
Poznámky a vysvětlivky	X	X
Podtexty k vyobrazením	X	X
Básničky, říkanky	X	X
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace	X	X
Ilustrační obrázky	X	X
Fotografie		

Obrazová prezentace barevná	X	X
Celkový počet komponentů (E I)	8	8

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva	X	X
Návod k práci s pracovním sešitem	X	X
Stimulace detailní	X	X
Odlišení úrovně učiva	X	X
Úkoly za témata	X	
Úkoly na závěr		
Popis zadání úkolu	X	X
Názorná ukázka	X	X
Dostatečný prostor pro splnění úkolu	X	X
Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení	X	
Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru		X
Úkoly k létu		X
Úkoly k podzimu	X	X
Úkoly k zimě	X	X
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části	X	
Užití zvláštní barvy pro určité části	X	X
Užití zvláštního písma	X	X
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma		
Celkový počet komponentů (E II)	14	13

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu		
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly	X	X
Členění pracovního sešitu podle ročního období		X
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)		X
Grafomotorická posloupnost	X	X
Celkový počet komponentů (E III)	2	4

Pracovní sešity z nakladatelství Taktik byly velmi podobné. V kategorii aparátu prezentace učiva obsahovali stejné verbální komponenty. Až v aparátu řídícím učení se trochu lišili. Pracovní sešit *Hravá písanka* obsahoval oproti pracovnímu sešitu *Hravá pastelka 1* úkoly za témata a prostředky a instrukce k sebehodnocení. Na druhé straně pracovní sešit *Hravá pastelka 1* obsahoval navíc úkoly ke všem ročním obdobím a také byl členěn podle ročního období.

Tabulka 4: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Taktik

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Hravá písanka	80	73,68	40	69,23	75	70,58
Hravá pastelka 1	80	68,42	80	76,92	62,5	73,52

U pracovního sešitu *Hravá písanka* mi celkově vyšlo 24 komponentů. Na základě vzorečku jsem vypočítala didaktickou vybavenost, která se vyšplhala na 70,58%.

$$E = \frac{24}{34} \times 100 = 70,58$$

Druhý pracovní sešit (*Hravá pastelka 1*) ze stejného nakladatelství z výzkumu vyšel s celkovým počtem 25 komponentů. Didaktická vybavenost tedy je 73,52 %.

$$E = \frac{25}{34} \times 100 = 73,52$$

Oba pracovní sešity z nakladatelství Taktik obsahovali docela hodně komponentů a tudíž i jejich celková vybavenost je poměrně vysoká. Pracovní sešit *Hravá písanka* obsahoval pouze o jeden komponent víc než pracovní sešit *Hravá pastelka 1*. Tudíž rozdíl mezi těmito dvěma pracovními sešity je pouze 2,94%.

4.2.3 Nakladatelství Nomiland

Tabulka 5: Posuzovací arch pro nakladatelství Nomiland

Název pracovního sešitu	Písanka předškoláka 2013/2014	Písanka předškoláka 2018/2019
Autor	Mária Nováková	Mária Nováková
Místo vydání	Klimkovice	Klimkovice
Rok vydání	2013	2018
Nakladatelství	Nomiland	Nomiland
Počet stran	28	28
Formát	A4 na výšku	A4 na výšku
Cena	34,-	34,-

A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu	X	X
Shrnutí učiva k tématům		
Doplňující texty	X	X
Poznámky a vysvětlivky	X	X
Podtexty k vyobrazením	X	
Básničky, říkanky	X	X
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace	X	X
Ilustrační obrázky		
Fotografie		
Obrazová prezentace barevná		
Celkový počet komponentů (E I)	6	5

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva	X	X
Návod k práci s pracovním sešitem	X	X
Stimulace detailní		
Odlišení úrovně učiva	X	X
Úkoly za témata	X	
Úkoly na závěr	X	X
Popis zadání úkolu	X	X
Názorná ukázka	X	X
Dostatečný prostor pro splnění úkolu	X	
Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení		
Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru	X	X
Úkoly k létu	X	X
Úkoly k podzimu	X	X
Úkoly k zimě	X	X
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části		X
Užití zvláštní barvy pro určité části	X	
Užití zvláštního písma	X	X
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma		
Celkový počet komponentů (E II)	14	12

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu		
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly	X	X
Členění pracovního sešitu podle ročního období	X	X
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)	X	X
Grafomotorická posloupnost	X	X
Celkový počet komponentů (E III)	4	4

Pracovní sešity z nakladatelství Nomiland byli taky hodně podobně ohodnoceny. Lišili se jenom v několika komponentech. Pracovní sešit *Písanka předškoláka 2013/2014* obsah oproti stejně jmennému sešitu z roku *2018/2019* tyto komponenty, podtexty k vyobrazením, úkoly za témata, sešit také dával větší prostor pro splnění úkolu a některé jeho části byly zvláště označeny. Pracovní sešit z roku *2018/2019* obsahoval navíc jenom grafické symboly vyznačující určité části.

Tabulka 6: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Nomiland

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Písanka předškoláka 2013/2014	60	73,68	80	80,76	37,5	70,58
Písanka předškoláka 2018/2019	50	63,15	80	69,23	37,5	61,76

Pracovní sešit z roku 2013/2014 *Písanka předškoláka* má celkem komponentů 24 komponentů. Didaktická vybavenost tedy je 70,58 %

$$E = \frac{24}{34} \times 100 = 70,58$$

Stejný název pracovního sešitu, ale na rok 2018/2019 má celkem 21 komponentů. Na základě tohoto výpočtu jsem zjistila, že koeficient didaktické vybavenosti pracovního sešitu *Písanka předškoláka 2018/2019* je celkem 61,76%.

$$E = \frac{21}{34} \times 100 = 61,76$$

Po sečtení všech komponentů a vypočítání didaktické vybavenosti jsem došla k závěru, že pracovní sešit z roku 2013/2014 obsahoval více komponentů, 24, než novější

pracovní sešit, 21. Na základě tohoto bylo tedy zřejmé, že starší pracovní sešit měl i více procent než novější sešit a to o 8,82%.

4.2.4 Nakladatelství Aksjomat

Tabulka 7: Posuzovací arch pro nakladatelství Aksjomat

Název pracovního sešitu	Cestičky 5 let	Cestičky 6 let
Autor	Anna Podgórska	Anna Podgórska
Místo vydání	Ostrava	Ostrava
Rok vydání	2017	2017
Nakladatelství	Aksjomat	Aksjomat
Počet stran	16	16
Formát	A4	A4
Cena	49,-	49,-
A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu		
Shrnutí učiva k tématům		
Doplňující texty	X	X
Poznámky a vysvětlivky	X	X
Podtexty k vyobrazením		
Básničky, říkanky		
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace	X	X
Ilustrační obrázky	X	X
Fotografie		
Obrazová prezentace barevná	X	X
Celkový počet komponentů (E I)	5	5

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva		
Návod k práci s pracovním sešitem	X	X
Stimulace detailní		
Odlišení úrovně učiva	X	X
Úkoly za témata	X	X
Úkoly na závěr		
Popis zadání úkolu	X	X
Názorná ukázka	X	X
Dostatečný prostor pro splnění úkolu	X	

Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení		
Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru	X	X
Úkoly k létu	X	X
Úkoly k podzimu	X	X
Úkoly k zimě	X	
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části	X	X
Užití zvláštní barvy pro určité části		
Užití zvláštního písma	X	X
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma		
Celkový počet komponentů (E II)	12	10

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu		
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly	X	X
Členění pracovního sešitu podle ročního období		
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)		
Grafomotorická posloupnost	X	X
Celkový počet komponentů (E III)	2	2

Další pracovní sešity jsou z nakladatelství Aksjomat. Komponenty byly hodně podobné a lišili se jenom v pár případech. V aparátu prezentace učiva obsahovali oba sešity stejné komponenty a to celkem 5 komponentů v každém sešitu. V aparátu řídicím učení na tom byli velmi podobně, lišili se pouze v tom, že pracovní sešit *Cestičky 5 let* obsahoval navíc dostatečný prostor pro splnění zadaného úkolu a úkoly ke všem ročním obdobím. Pracovní sešit *Cestičky 6 let* neposkytovat dostatek prostoru pro splnění úkolu, občas byly aktivity moc blízko u sebe nebo byly moc malé a také mu chyběli úkoly týkající se zimy.

Tabulka 8: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Aksjomat

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Cestičky 5 let	50	63,15	40	53,84	62,5	55,88
Cestičky 6 let	50	53,63	40	46,15	62,5	50

Pracovní sešit z nakladatelství Aksjomat *Cestičky 5 let* obsahuje celkem 19 komponentů. Didaktická vybavenost tedy je 55,88%.

$$E = \frac{19}{34} \times 100 = 55,88$$

Cestičky 6 let obsahují o malinko méně komponentů, přesněji 17, tudíž didaktická vybavenost je 50 %.

$$E = \frac{17}{34} \times 100 = 50$$

Pracovní sešity se tedy lišily jenom ve dvou komponentech, tyto komponenty jsem již zmínila výše. Pracovní sešit *Cestičky 5 let* obsahoval o 2 komponenty více než druhý pracovní sešit a celkově se jejich didaktická vybavenost lišila o 5,88%.

4.2.5 Nakladatelství Svojtka&Co.

Tabulka 9: Posuzovací arch pro nakladatelství Svojtka&Co.

Název pracovního sešitu	První písanka pro předškoláky 1	Do školy ze školky 1
Autor	Martina Blahníková	Andrej Čerevka
Místo vydání	Praha	Praha
Rok vydání	2017	2017
Nakladatelství	Svojtka&Co.	Svojtka&Co.
Počet stran	32	22
Formát	A4 na výšku	A4 na výšku
Cena	29,-	29,-
A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu	X	
Shrnutí učiva k tématům	X	
Doplňující texty		
Poznámky a vysvětlivky	X	
Podtexty k vyobrazením		
Básničky, říkanky		X
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace	X	X
Ilustrační obrázky	X	X
Fotografie		
Obrazová prezentace barevná		X
Celkový počet komponentů (E I)	5	4

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva	X	X
Návod k práci s pracovním sešitem	X	
Stimulace detailní	X	
Odlišení úrovně učiva	X	X
Úkoly za témata		
Úkoly na závěr	X	
Popis zadání úkolu	X	
Názorná ukázka	X	X
Dostatečný prostor pro splnění úkolu		X
Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení		
Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru	X	
Úkoly k létu	X	X
Úkoly k podzimu	X	X
Úkoly k zimě		
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části		
Užití zvláštní barvy pro určité části		
Užití zvláštního písma	X	
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma		
Celkový počet komponentů (E II)	11	6

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu		
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly	X	
Členění pracovního sešitu podle ročního období		
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)		
Grafomotorická posloupnost	X	
Celkový počet komponentů (E III)	2	0

Poslední hodnocené pracovní sešity dopadli nejhůře ze všech hodnocených. V kategorii aparátu prezentace učiva pracovní sešit *První písanka pro předškoláky 1* obsahoval oproti pracovnímu sešitu *Do školy ze školky 1* shrnutí k celému pracovnímu

sešitu, shrnutí k tématům a poznámky a vysvětlivky. Pracovní sešit *Do školy ze školky 1* obsahoval navíc bavené komponenty. V aparátu řídicím učení první hodnocený pracovní sešit obsahoval tyto komponenty, které druhý pracovní sešit neměl, jsou to návod k práci s pracovním sešitem, úkoly na závěr, popis zadání úkolu a zvláštní užití písma. Avšak neposkytoval dostatečný prostor pro splnění zadaného úkolu, jako je tomu u pracovního sešitu *Do školy ze školky 1*. V kategorii aparátu orientačním druhý pracovní sešit neobsahoval žádný komponenty.

Tabulka 10: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Svojtka&Co.

	E I	E II	E III	E v	E o	E
První písanka pro předškoláky 1	50	57,89	40	57,69	37,5	52,94
Do školy ze školky 1	40	31,57	0	26,92	37,5	29,41

Z nakladatelství Svojtka&Co. má pracovní sešit *První písanka pro předškoláky 1* celkově 18 komponentů. Pracovní sešit je tedy didakticky vybaven na 52,94 %.

$$E = \frac{18}{34} \times 100 = 52,94$$

Poslední hodnocený pracovní sešit *Do školy ze školky 1* dopadl nejhůře a to jenom s 10 komponenty a 29,41 %.

$$E = \frac{10}{34} \times 100 = 29,41$$

Poslední hodnocené pracovní sešity se lišili o nejvíce komponentů a to o 8. Pracovní sešit *První písanka pro předškoláky 1* obsahoval celkem 18 komponentů. Pracovní sešit *Do školy ze školky 1* měl jenom 10. Celkové didaktická vybavenost u těchto dvou pracovních sešitů se lišila o 23,53%.

4.3 Shrnutí výzkumu

Na základě vypočítaných koeficientů jsem vytvořila tabulku a následně graf výsledků.

Tabulka 11: Celkové výsledky výpočtů koeficientů všech nakladatelství

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Než půjdu do školy	70	57,89	80	65,38	62,5	64,7
Už se těším do školy	50	52,63	40	50	50	50
Hravá písanka	80	73,68	40	69,23	75	70,58
Hravá pastelka 1	80	68,42	80	76,92	62,5	73,52
Písanka předškoláka 2013/2014	60	73,68	80	80,76	37,5	70,58
Písanka předškoláka 2018/2019	50	63,15	80	69,23	37,5	61,76
Cestičky 5 let	50	63,15	40	53,84	62,5	55,88
Cestičky 6 let	50	53,63	40	46,15	62,5	50
První písanka pro předškoláky 1	50	57,89	40	57,69	37,5	52,94
Do školy ze školky 1	40	31,57	0	26,92	37,5	29,41

Z tabulky je zjevné, že v celkovém hodnocení se nejlépe umístil pracovní sešit *Hravá pastelka 1* z nakladatelství Taktik. Tento sešit obsahuje celkově nejvíce komponentů v téměř všech oblastech. Můžeme v něm najít doplňující texty, poznámky a vysvětlivky, básničky a říkanky, obrázky barevné a slouží jak funkčně, tak ilustračně. Sešit také obsahuje předmluvu a návod k práci se sešitem, názornou ukázkou nebo dostatečný prostor pro splnění úkolu. Jediná kategorie, ve které neměl nejvíce obsažených komponentů je kategorie využití aparátu řídicího učení (E II).

Na druhém místě s celkovým koeficientem 70,58% se umístily dva pracovní sešity. Jedná se o pracovní sešit *Hravá písanka* z nakladatelství Taktik a *Písanka předškoláka 2013/2014* z nakladatelství Nomiland. Pracovní sešit *Hravá písanka* měl nedostatky ve využití aparátu orientačním (E III). Neobsahoval obsah pracovního sešitu, ani se zde nenacházelo členění podle ročního období. Na druhé straně pracovní sešit *Písanka předškoláka 2013/2014* obsahoval všechny komponenty orientačního aparátu, až na obsah. Nedostatky tohoto pracovního sešitu však spočívaly ve využití obrazových komponentů. Z těchto komponentů zde byly jenom funkční ilustrace, zvláštní využití barev a písma pro určité části.

Na třetím místě se umístil pracovní sešit *Než půjdu do školy* s celkovým koeficientem 64,7%. Pracovní sešit byl hezky členěn podle ročního období, avšak chyběla mu předmluva, návod k práci nebo prostředky a instrukce pro sebehodnocení. Největší problém však vidím v nedostatečném prostoru pro splnění zadaných úkolů.

Čtvrté místo obsadil pracovní sešit *Písanka předškoláka 2018/2019* z nakladatelství Nomiland. Pracovní sešit je zcela černobílý, což dává dětem dostatečný prostor pro vykreslení obrázků. Jelikož je právě černobílý, tak nevyužívá ani zvláštních barev pro určité části. Na druhou stranu je velmi hezky členěn podle ročního období, počínaje podzimem, je členěn na kapitoly a autoři v něm dodrželi grafomotorickou posloupnost.

Na pátém místě se ve výzkumu umístil pracovní sešit z nakladatelství Aksjomat *Cestičky 5 let*. Pracovní sešit je barevný a obsahuje ilustrace jak funkční, tak ilustrační. Hlavní problém spočívá ve členění pracovního sešitu. Chybí obsah pracovního sešitu a není ani členění podle ročního období, spíše je z velké části členěn podle grafomotorické posloupnosti.

Dalším pracovním sešitem je sešit *První písanka pro předškoláky 1* z nakladatelství Svojtka&Co., který se umístil na šestém místě. Plusy v tomto sešitu vidím v různorodosti úkolů k různým ročním obdobím, i když nejsou obsaženy úkoly k zimě. Bohužel toto je také mínusem. Pracovní sešit nemá žádné členění a úkoly jsou zde poskládány zdá se až namátkově. Na jedné straně můžeme vidět podzimní draky a hned na další straně jarní květiny.

Sedmé místo obsadil pracovní sešit *Cestičky 6 let* z nakladatelství Aksjomat. Tento pracovní sešit obsahuje úkoly ke všem ročním obdobím, i když se období prolínají a nijak na sebe nenavazují. Obsahuje také návod, jak se sešitem pracovat nebo názorné ukázky.

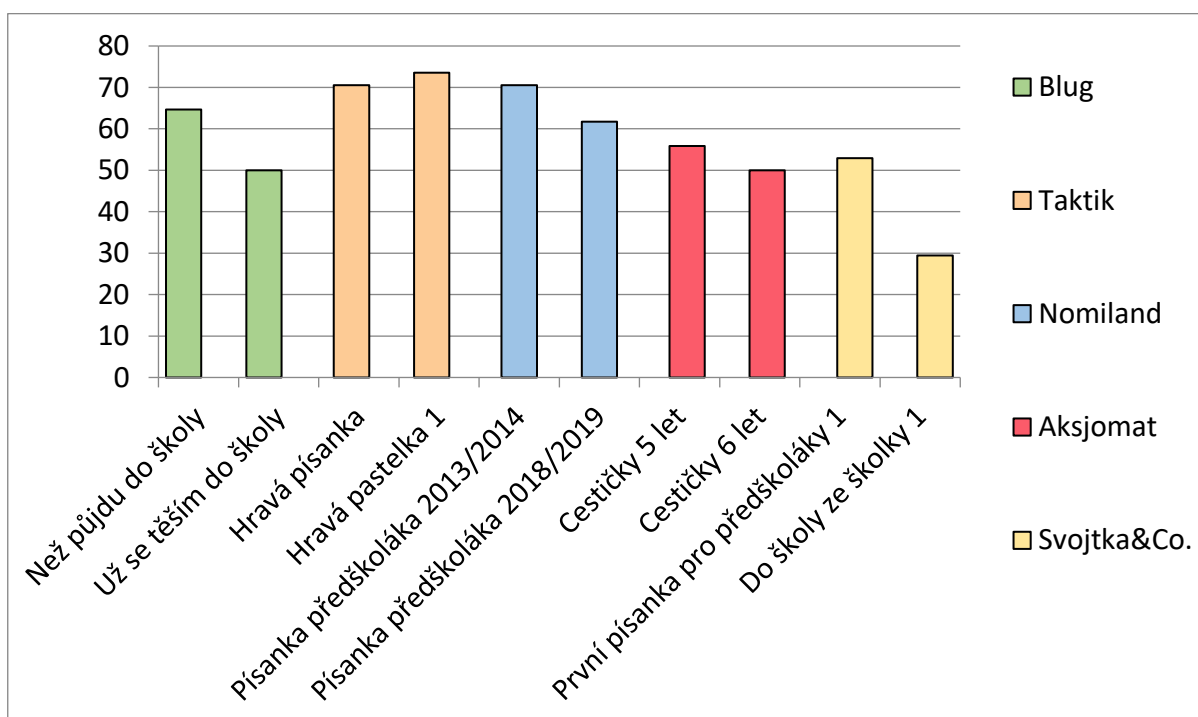
Na předposledním osmém místě s celkovým koeficientem 50% skončil pracovní sešit *Už se těším do školy* z nakladatelství Blug. Sešit obsahuje předmluvu a návod k práci s pracovním sešitem, popis úkolů a úkoly ke všem ročním obdobím. Avšak velký nedostatek vidím v členění pracovního sešitu a grafomotorické posloupnosti.

Na posledním místě skončil pracovní sešit z nakladatelství Svojtka&Co. *Do školy ze školy 1*. Pracovní sešit obsahoval pouze 10 komponentů z původních 34 a koeficient dosáhl jen na 29,41 %. Plus vidím v barevnosti pracovního sešitu a v obrázcích ilustračních i funkčních. Velké minus je ve využití aparátu orientačním. Pracovní sešit neobsahuje ani

obsah, ani členění na tematické kapitoly nebo členění podle ročního období a grafomotorickou posloupnost zde také nenajdeme.

Celkově můžeme říci, že pracovní sešity pro předškoláky jsou didakticky vybaveny poměrně slušně. Z deseti hodnocených sešitů obsahoval pouze jeden méně než 50% komponentů, v čem vidím plus. Nedostatky v pracovních sešitech jsou ve většině případů v aparátu orientačním. Většina sešitů postrádá jak obsah, tak členění na kapitoly nebo podle ročního období, anebo také členění podle grafomotorické posloupnosti.

Následně ještě uvádím graf, který pomůže vizuální představě o hodnocení pracovních sešitů.

Graf 1: Výsledky hodnocení pracovních sešitů

Levý sloupec nám ukazuje procenta, dole pak můžeme vidět názvy pracovních sešitů a v pravém sloupci vidíme nakladatelství. Z grafu je zřejmé, že pracovní sešit *Hravá pastelka 1* obsahoval nejvíce komponentů. Na druhé straně pracovní sešit *Do školy ze školky 1* skončil na posledním místě s nejmenším počtem obsažených komponentů.

4.4 Limity výzkumu

Mým prvním limitem bylo to, že není moc literatury zaměřené přímo na pracovní sešity nebo pracovní listy. V literatuře se objevují převážně buď učebnice, pod které mnoho autorů zařazuje také pracovní sešity, avšak jenom zmínkou. Nebo se jedná o učební pomůcku, do které opět autoři zařazují pracovní sešity. Vzhledem k tomuto hendikepu jsem byla nucena používat literaturu zaměřenou na učebnice a pokusila jsem se tyto informace přetransformovat na pracovní sešity a listy.

Pro svůj výzkum jsem si vybrala pracovní sešity zaměřené na rozvoj grafomotoriky právě proto, že si myslím, že se v mateřských školách nejvíce používají a také je potřebné, aby se grafomotorika v předškolním vzdělávání procvičovala. Právě toto procvičování je důležité pro pozdější psaní na základní škole.

Jelikož na vybrané téma není moc odborné literatury, nejsou ani výzkumy. Bohužel se mi nepodařilo najít nikoho, kdo by měl stejný nebo podobný výzkum. Nikdo neanalyzoval pracovní sešity pro předškoláky. Našla jsem jenom bakalářskou práci *Analýza pracovních sešitů matematiky pro 2. ročník ZŠ se zaměřením na násobení a dělení* z roku 2016 nebo diplomovou práci o návrhu pracovního sešitu k souhrnnému opakování k závěrečné zkoušce. Bohužel tyto témata se ani zdaleka neblíží mému tématu. Dále jsem našla výzkumy zaměřené na analýzu učebnic. Bohužel pracovním sešitům se moc výzkumů nevěnuje a pracovním sešitům pro předškoláky už vůbec ne.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na problematiku týkající se pracovních sešitů pro děti předškolního věku. Cílem bakalářské práce tedy bylo analyzovat vybrané pracovní sešity, následně je porovnat a vypracovat hodnotící manuál pro posouzení pracovních sešitů a listů.

V teoretické části byl nejprve charakterizován pracovní sešit, protože tento pojem považuji za klíčový v mé bakalářské práci. Objasnění toho, co to pracovní sešit vůbec je, poté jaké má funkce a nakonec jak se pracovní sešit tvoří a na co je potřeba brát ohled při tvorbě pracovního sešitu. Druhá kapitola byla zaměřena na pracovní sešit jako didaktický prostředek. Pracovní sešit patří do velké skupiny materiálních didaktických prostředků, tudíž o tom je druhá kapitola. V této druhé kapitole se ještě můžeme dočíst přímo o pojmu didaktických prostředků, déle o jejich členění a funkcích didaktických prostředků. Třetí a poslední kapitola teoretické části je zaměřena na to, jak by mělo být dítě připraveno na práci s pracovními sešity a listy. Jde o to, jak naučit děti správné pracovní návyky, které jsou potřebné k správnému kreslení a posléze psaní. V těchto návycích je popsáno to, jak by mělo vypadat psací náčiní a jak by ho dítě mělo správně držet. Poté také to, jak by dítě mělo správně sedět a držet tělo, mít postavenou a uvolněnou ruku. Do této kapitoly jsem ještě zařadila školní zralost a připravenost.

Do praktické části své bakalářské práce jsem si vybrala 10 různých pracovních sešitů z 5 různých nakladatelství. Jde tedy o 2 pracovní sešity z každého nakladatelství. Pracovní sešity jsem podrobila obsahové analýze. V analýze jsem rozepsala to, jak pracovní sešit vypadá, jaký má vzhled, jaký je obsah, grafika a grafomotorika. Kategorii grafomotoriky jsem zařadila proto, že všechny vybrané pracovní sešity jsou zaměřeny na rozvoj grafomotoriky, proto považuji za důležité analyzovat i tuto oblast. V neposlední řadě jsem na základě odborné literatury sestavila hodnotící manuál pro posouzení pracovních sešitů. Tento manuál se skládá z 34 položek a na základě vzorečku jsem zjistila didaktickou vybavenost pracovních sešitů. Nakonec jsem pracovní sešity porovнала.

Na základě výzkumu jsem si odpověděla na výzkumné otázky. První otázka byla zaměřena na to, podle čeho jsou pracovní sešity řazeny. Po analýze a porovnání jsem zjistila, že pracovní sešity jsou z velké části řazeny podle ročního období. Toto se však netýká všech vybraných pracovních sešitů. Například pracovní sešit *Cestičky 5 let* z nakladatelství Aksjomat obsahuje úkoly ke všem ročním obdobím, ale tyto období se zde

prolínají a nenavazují na sebe. Na druhé straně pracovní sešit *Písanka předškoláka 2013/2014* je velmi hezky řazen podle ročního období a obsahuje úkoly ke všem obdobím.

Má druhá otázka se ptala na to, jaký je zásadní rozdíl mezi pracovními sešity. Odpovědí na tuto otázkou je to, že se moc neliší. Jde spíše o detaily, které jsou odlišné. Například nejsou všechny seřazeny podle ročního období. Jen některé jsou řazené podle školního roku, tudíž od podzimu. Také se liší barevností. Některé pracovní sešity jsou černobílé, jiné barevně zpracované.

Zjištěná data mohou pomoci učitelům v mateřských školách při vybírání pracovních sešitů pro děti. V knihkupectvích se často setkáváme s tím, že pracovní sešit není na skladě a musí se objednat, tudíž se na něj dopředu učitelky nemohou podívat. Nebo na internetu také nejsou sešity ukázané, často jenom obal a možná jedna nebo dvě stránky. V tomto může pomoci můj výzkum, jelikož jsem popsala pracovní sešity a na základě tohoto mohou učitelé zjistit, co který pracovní sešit obsahuje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2010). *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2011). *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2015). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Edika.
- Čapek, R. (2015). *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada.
- Dostál, J. (2008). *Učební pomůcky a zásada názornosti*. Olomouc: Votobia.
- Janiš, K., & Ondřejová, E. (2006). *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd.
- Jucovičová, D., & Žáčková, H. (2014). *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada.
- Kalhous, Z., & Obst, O. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.
- Kalhous, Z., & Obst, O. (2009). *Školní didaktika*. Praha: Portál.
- Knecht, P., & Janík, T. (2008). *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Kořátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada.
- Loveček, A., & Čadílek, M. (2005). *Didaktika odborných předmětů*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Maňák, J. & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido.
- Maňák, J. (1995). *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Maňák, J., & Knecht, P. (2007) *Hodnocení učebnic*. Brno: Pajdo.
- Mertin, V. (2016). *Abeceda pro učitelky mateřských škol*. Praha: Wolters Kluwer.
- Petlák, E. (2004). *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris.
- Průcha, J. (1998). *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido.
- Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Šimoník, O. (2005). *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD.
- Šmelová, E., & Prášilová, M. (2018). *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál.
- Turek, I. (2008). *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition.
- Zormanová, L. (2014). *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada.

Internetové zdroje

- MŠMT (2012). *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku* [Online]. In (p. 8). Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>
- Röken, F. (2015). *Worksheets for the classroom* [Online]. Goethe-Institut E. V., Redaktion Magazin Sprache. Dostupné z <https://www.goethe.de/en/spr/mag/20577548.html>
- www.aksjomat.cz/
- www.blug.cz/
- www.etaktik.cz/
- www.nomiland.cz
- www.svojtka.cz/
- Wyels, C. (2011). *Engaging Students via In-Class Worksheets* [Online]. Mathematical Association Of America. Dostupné z <https://www.maa.org/programs/faculty-and-departments/curriculum-department-guidelines-recommendations/innovative-teaching-exchange/in-class-worksheets>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Přehled grafomotorických prvků (Bednářová & Šmardová, 2015, s. 74).....	36
Obrázek 2: Pracovní sešit <i>Než půjdu do školy, budu si kreslit, poznávat, psát a hrát</i>	39
Obrázek 3: Pracovní sešit <i>Už se těším do školy</i>	41
Obrázek 4: Pracovní sešit <i>Hravá písanka</i>	43
Obrázek 5: Pracovní sešit <i>Hravá pastelka 1</i>	45
Obrázek 6: Pracovní sešit <i>Písanka předškoláka 2018/2019</i>	48
Obrázek 7: Pracovní sešit <i>Písanka předškoláka 2013/2014</i>	50
Obrázek 8: Pracovní sešit <i>Cestičky 5 let</i>	52
Obrázek 9: Pracovní sešit <i>Cestičky 6 let</i>	54
Obrázek 10: Pracovní sešit <i>První písanka pro předškoláky 1</i>	56
Obrázek 11: Pracovní sešit <i>Do školy ze školky 1</i>	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Posuzovací arch pro nakladatelství Blug.....	61
Tabulka 2: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Blug.....	62
Tabulka 3: Posuzovací arch pro nakladatelství Taktik	63
Tabulka 4: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Taktik	65
Tabulka 5: Posuzovací arch pro nakladatelství Nomiland.....	65
Tabulka 6: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Nomiland	67
Tabulka 7: Posuzovací arch pro nakladatelství Aksjomat	68
Tabulka 8: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Aksjomat.....	69
Tabulka 9: Posuzovací arch pro nakladatelství Svojtka&Co.....	70
Tabulka 10: Procentuální výsledky výpočtu koeficientů nakladatelství Svojtka&Co.	72
Tabulka 11: Celkové výsledky výpočtů koeficientů všech nakladatelství	73

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1: Hodnotící manuál pro posouzení pracovních sešitů

PŘÍLOHA 2: HODNOTÍCÍ MANUÁL PRO POSOUZENÍ PRACOVNÍCH SEŠITŮ

Název pracovního sešitu		
Autor		
Místo vydání		
Rok vydání		
Nakladatelství		
Počet stran		
Formát		
Cena		
A. Aparát prezentace učiva		
a. Verbální komponenty		
Shrnutí učiva k celému pracovnímu sešitu		
Shrnutí učiva k tématům		
Doplňující texty		
Poznámky a vysvětlivky		
Podtexty k vyobrazením		
Básničky, říkanky		
b. Obrázkové komponenty		
Funkční ilustrace		
Ilustrační obrázky		
Fotografie		
Obrazová prezentace barevná		
Celkový počet komponentů (E I)		

B. Aparát řídicí učení		
a. Verbální komponenty		
Předmluva		
Návod k práci s pracovním sešitem		
Stimulace detailní		
Odlišení úrovně učiva		
Úkoly za témata		
Úkoly na závěr		
Popis zadání úkolu		
Názorná ukázka		
Dostatečný prostor pro splnění úkolu		
Prostředky nebo instrukce k sebehodnocení		

Výsledky úkolů		
Úkoly k jaru		
Úkoly k létu		
Úkoly k podzimu		
Úkoly k zimě		
b. Obrazové komponenty		
Grafické symboly vyznačující určité části		
Užití zvláštní barvy pro určité části		
Užití zvláštního písma		
Využití přední nebo zadní obálky pro schéma		
Celkový počet komponentů (E II)		

C. Aparát orientační		
a. Verbální komponenty		
Obsah pracovního sešitu		
Členění pracovního sešitu na tematické bloky nebo kapitoly		
Členění pracovního sešitu podle ročního období		
Členění pracovního sešitu podle ročního období (od podzimu)		
Grafomotorická posloupnost		
Celkový počet komponentů (E III)		

Výsledky výpočtu koeficientů:

	E I	E II	E III	E v	E o	E
Název pracovního sešitu						
Název pracovního sešitu						